

Kuusela 1940

1044.9
26.4.1940

LAIKIMETS

NR.
17

VADOŅA 55 GADI

Pasaules vēsturē ir maz personību, kam bija lemts veselam laikmetam uzspiest savu tālo nodomu zīmogu un līdz pamatiem pārkārtot apkārtējo politikas pasauli. Patiesi lieli vīri vēsturē ir pārlieku reti. Tam par iemeslu varētu būt apstākļi, ka tikai nedaudzos gadījumos vienkopus sastopami ideja un griba, ilgas un darbs.

Tā vīra 55. dzimūdienā, kam šobrīd vienam pašam jāatbild par Eiropas kontinenta likteni un nākotni, mēs bez liekas sajūsmas varētu vaicāt pēc Ādolfa Hitlera lielās personības cēloņiem. Agrāko politisko uzskatu pārstāvji aizvien bija tāis domās, ka cilvēka raksturu veido apkārtnē un laikmets. Bet Vadonis pats sevi ar stingru pašdisciplīnu un neatlaidību izaudzinājis par mūsu laika pasaules politikas konjunktūras pazinēju un noteicēju. Nesaudzējot savu personu, viņš iemantoja drosmi patstāvīgi domāt un pašauties uz sevi, kad, sakopojot visu gribas spēku, jāsasniedz reiz spraustais mērķis.

Vērojot Ādolfa Hitlera dzīvi, viņa cīņu par Vāciju un lielo dalību pašreizējās cīņas izšķirīgajās stundās, jākonstatē: Vadonis nekad nekā nav ieguvis bez pūlēm! Visas gara un dvēseles bagātības, kas tam pieder, viņš pats jau no agras jaunības pieņēmis. Likteņa sitienu to rūdījuši tikai vēl cietāku un dedzīgāku. Tieši šis atziņums attiecināms tiklab uz pagātņi, kā arī uz tagadējo laiku. Visiem tiem, kas jūtas ar viņu un viņa ideju vienoti, Vadonis māca, ka spēku savam vareņajam darbam viņš smeļas vienīgi ticībā dzīves negrozāmajai kārtībai — ka vēsture, tagadne un nākotne ir pakļautas dzīves dievišķīgajam likumam un nevienam nekad neļauj sevi viltot.

Šis skaidrās atzīpas ir mēraukla visiem Vadoņa soļiem. Mūsu priekšā atrodas Ādolfa Hitlera jaungada uzsaukums 1943. gada 31. decembrī... „Eiropai draud milzīgas briesmas. Tās nemazina zināmu britu vai amerikāņu aprindu paskaldrojumus jau tagad, ka pēc šā kaļa neizbēgams ir

trešais pasaules karš: karš plūtokratiju starpā vai karš starp tām un boļševismu. Turklāt cilvēcei ir gluži vienalga, vai tā iet bojā, valdot židiski kapitālistiskai vai židiski boļševistiskai diktatūrai un vai pāri verdzinātajai cilvēcei tad plīvo amerikāņu zvaigžņu, britu imperijas vai Padomju savienības karogs. Katrā gadījumā: cietējiem tas ir nesvarīgi. Tādēļ visai mūsu dzīvei, mūsu tieksmēm un mūsu eksistencēi ir vienvienīgs uzdevums: proti, izpostīt žīdu pasaules ugunsgrēka kurinātāju un viņu trabanlu velnišķīgos plānus...”

Pareizi novērtējot pašreizējo politisko un militāro stāvokli, tiešām nav piemērotāka apzīmējuma Eiropas viedoklim kā šie Vadoņa vārdi. Tikai Vadonis no pārējiem t. s. valstsvīriem mūsdienu pasaules vēsturē pilnīgi atšķiras ar to, ka viņš par saviem mērķiem cīnās tieši, kamēr pretējā puse gan izsakās uz papīra un lielās ar sarīkotiem mitiņiem, bet neķeras pie darbiem, lai sasniegtu savus mērķus. Tāpat var teikt, ka Ādolfa Hitlera politikai Lielvācijā un reizē arī Eiropā ir noteikts mērķis un viņš nešaubiņģi soļo tam pretim, kamēr pretinieki savus nodomus mainā tikpat bieži kā modernus tērpus.

Vēsture liecina, ka lielas, pārdrošas un revolūcionāras domas vienmēr sadurās ar aklu apkārtnes naidu. Ir daudz cilvēku, kas, tumšiem mākoņiem savelkoties, zaudē drosmi. Bet tieši drosmes Ādolfam Hitleram viņa grūtajā ceļā nav trūcis. Viņš pierādījis drosmi pret saviem arvien skaita ziņā pārākajiem ienaidniekiem ne tikai tad, kad vajadzēja tiem pretoties, bet vienmēr arī tad, kad nācās uzņemties pilnu atbildību.

Lielākā laime tautām, kas šodien cīnās Ādolfa Hitlera vadībā, ir tā, ka viņu cīņas izšķirīgajos brīžos Vadonim nekad nav trūcis vīru, kas pieslietos viņam un viņa karogam. Uz viņu gulstas atbildība, kāda diezin vai būs bijusi kādam valstsvīram pirms Ādolfa Hitlera. Un tāpat kā viņu atbalsta šie vīri, arī viņš atbalsta savus uzticamos sekotājus. Kādā NSDAP partijas

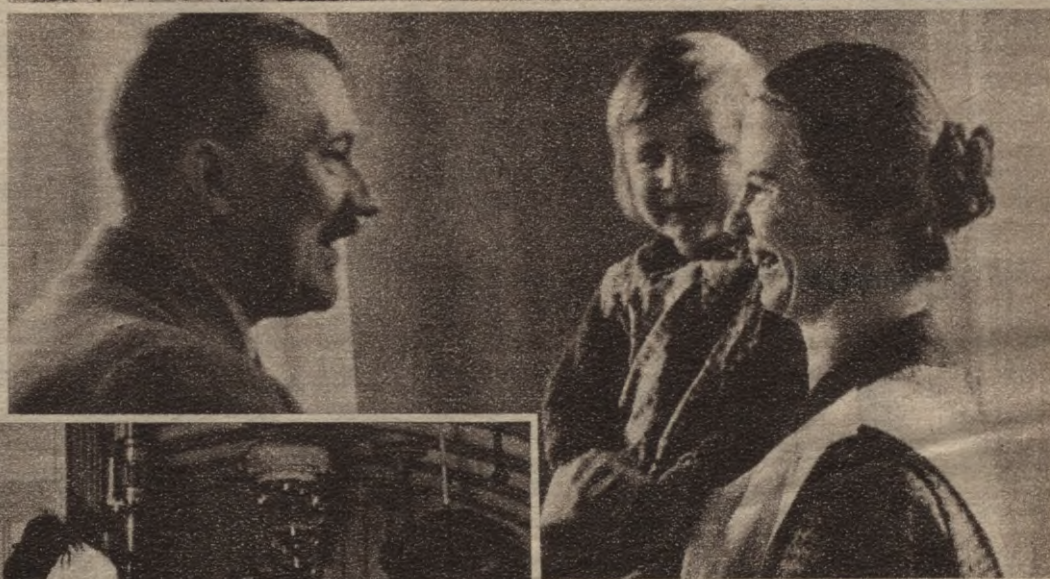
Vadonis sarunā ar saviem tuvākajiem līdzstrādniekiem kādā varoņu piemīņas godināšanas dienā pie Berlīnes arsenāla. Blakus pa kreisi no Vadoņa reichsmaršāls Gērings (Göring), pa labi — ģenerālfeldmaršāls Keitels (Keitel), lieladmirālis Dēnics (Dönitz) un reichsfirers-44 Himlers (Himmler).

Vadonis savā galvenajā mītnē ar ārzemju valstsvīriem svarīgu sarunu laikā. — Attēlā blakus pa kreisi no Vadoņa neatkarīgās Kroatijas valsts vadītājs — poglavniks Dr. Ante Paveličs, aiz viņiem pa labi ārietu reichsministrs fon Ribentrops (v. Ribbentrop) un pa kreisi — Lielvācijas bruņoto spēku virspavēlniecības šefs ģenerālfeldmaršāls Keitels.

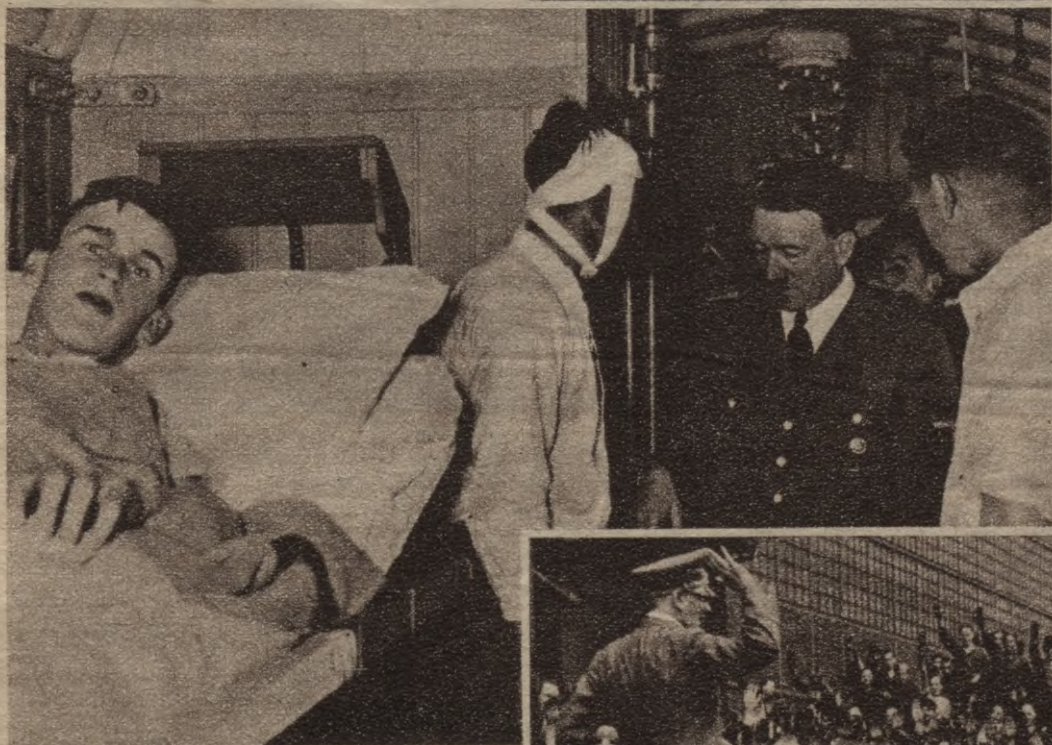
dienā Nūrnbergā viņš sacīja šādus vārdus: „Visu, ko jūs esat sasnieguši, jūs esat guvuši caur mani — visu, ko es esmu sasniedzis, esmu guvis caur jums!” Labāk nemaz nav iespējams apliecināt savstarpējās uzticības un ticības nozīmi. Šos vārdus, kas teikti vācu valsts atjaunošanas laikā, mēs varam piemērot arī mūsu dienām, domājot par lielo Eiropas brīvības cīņu. Nav bez Ādolfa Hitlera otra valstsvīra Eiropā, kas spētu tik izšķirīgi, veikli un stingri noturēt pavadā notikumu norisi. Ja arī patlaban nedzird pārāk daudz speciālzinojumu, tad tomēr pienāks dienas, kad kaņķojās Eiropas kopība atkal varēs bez bāžām uzelpot, kad mērķis tās priekšā vairs nebūs tik aizplīvurots: mērķis, uz ko ved Ādolfa Hitlera cīņa, īstā sociālisma uzvara par plūtokratiem, židismu un boļševismu!

Sā lielākā vācu tautas dēla 55. dzimūdienā mēs varam raudzīties nākotnē vienīgi ar to pašu ticīgo palāvību, ar ko vācu tauta jau iegājusi piektajā kara gadā. Nekas nedrīkst satricināt cīņas gribu, nekāds terors nedrīkst salauzt drosmi un ticību. Par spīti visiem pretspēkiem nacionālsociālistiskā kustība Ādolfa Hitlera vadībā izcīnīja varu Vācijā, un Vācijas Vadona valstsvīra ģeniālītātes dēļ kļuva par lielvalsti. Gluži tāpat ticībā Ādolfa Hitlera dievišķīgajai misijai Eiropas tautas par spīti ienaidnieku lielajam skaitam un šķietamajam stiprumam piedzīvos dienu, kad Vadonis viņu priekšā nostāsies kā uzvarētājs un ceļvedis uz gaišu brīvības, laimes un dzīvesprieka nākotni!

Apsveicēji Vadona dzimūdienā Berlīnē bariem ierodas reichskancelejā un līdz ar ziediem nodod savus novēlējumus, ierakstoties gratulantu sarakstos.

Miera laikos Lielvācijas Vadonis Ādolfs Hitleris (Adolf Hitler) radīja līdz šim nesasniegtus sociālus iestādījumus, pie kam lielākā gādība bija veltīta ģimenei. Pēc kara Eiropas sociālās problēmas sasniegs milzu kāpinājumu.

Tāpat kā cīnītājiem, Vadona gādība veltīta arī kaņķ ievainotajiem. — Attēlā Vadonis redzams apmeklējām kādu Sarkanā krusta vilcienu. Sirsnīgā sarunā ar ievainotajiem Vadonis apjautājas par ievainojumu veidu, apvaicājas, kā klājas ievainotajiem, un līdz ar atzinību izsaka viņiem mierinājumu.

Lai kur un kad Vadonis ierodas bruņošanās rūpniecības uzņēmumos, strādnieki sveic viņu jūsmīgi.

H. Hofmana (4), „Weltbild” (1) un „Orbis” (1) uzņēmumi.

Naktī no svētdiņas uz pirmdienu kādā kara slimnīcā no kraujē gūtajiem smagajiem ievainojumiem miris ar Brāņnieku pakāpes Dzeltis krusta apbalvotais Latviete II leģiona standartinieks Valdemārs Veiss.

KAROGI NOLIECAS

Ar nāvi un ugunīm, ar nelaimju un asvaras dienām lielais laiks pārbauda latviešu tautu — cik stipra viņas ticība savai pašlīvēšanai, ar kādu spēku svaidīt viņas varoņi. „Viņš nesā savas dzīvības upuri par savu tautu un tēvzemi” — tā šodien lasām ugunīgajā likteņa grāmaldā, tur varoņu dvēseļu pieminēšanā raugām mūsu lielāko šī laika karotāja Brāņnieka pakāpes Dzeltis krusta kavaliera pulkveža Veisa vārdu.

Karogi noliecās — atsedzas galvas, kareivji un tauta atdoš pēdējo godu — lielā cīnītāja atgājis dusēt. Un ja debesīm jautātu: dedzīgais karavīrs, ko esi darījis savas tautas un kopējās cīņas labūt — tad zeme atbildētu: par Latviju esmu nomiris, lai tā nemirdama dzīvotu, brīva starp brīvajām Eiropas tautām.

Nāks laiki un ies, daudz pieminēkšu vairs drupās, tik varoņu vārds paliks nezūdamā — rakstīti latviešu tautas dvēselē un asinīs.

Vēl šodien neapņemas — cik daudz paņēmusi nāves bultā, šķeldama trausmalnā varoņa sirdi iznīcības laukos, bet vīnu nemaldīgi jūtam, ar viņu auga mūsu siera un gods.

Kur guldīsim gurušo cīnītāju!

Uz savas tautas nepūtām, pret tuvu asvaras rītu, pret jaunās dienas blāzmu, kas lēni ausi pār tūkstošu varoņu kapenēm.

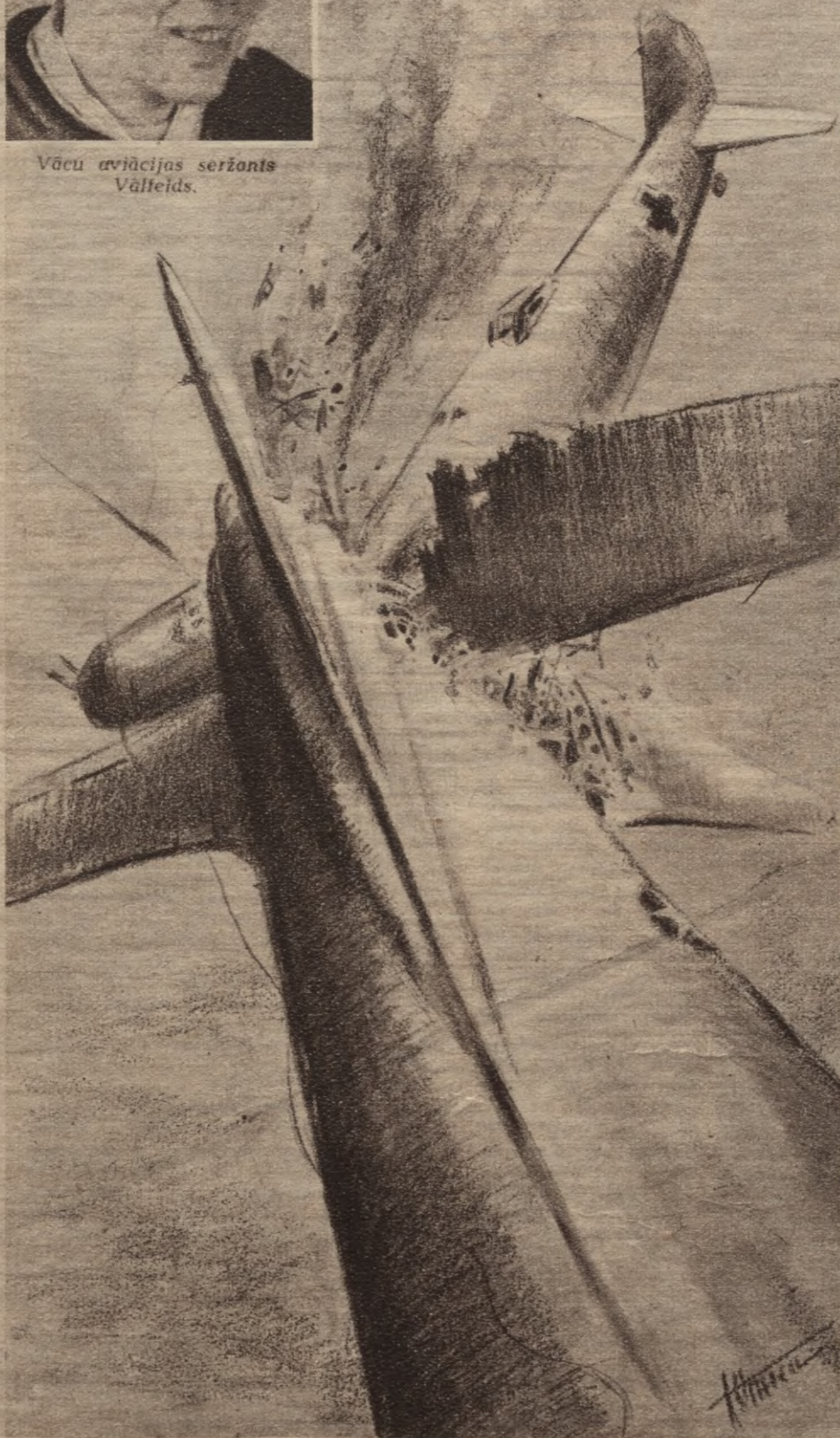
Man sen vairs savu sāpju nav,
Tik visas tautas.
Man sen vairs savu sāpju nav,
Tik visas tautas.
Man savas dzīvības un nāves nav,

Tik visas tautas.
Tās rokās zobens es un puķe maiga.
Kā uguns uguns — ar brāļiem kopā liedēts,
Tik daudzreiz dziļi ievainots un saldi dziedēts —
Tik visas tautas!

TRIECIENS AR IZNICINĀTĀJU

Vācu aviācijas seržants
Vālfelds.

Vīsā pasaulē par jēdzienu kļuvas japāņu „dzīvās torpēdas” — nelielas iznīcinātāju lidmašīnas vai zemūdenes, kas viena vai augstākais — divu vīru vadībā triecas tieši virsū ienaidnieka kaujas kuģiem vai citiem sevišķi nozīmīgiem mērķiem. Šai triecienā, kuņģā ar milzīgu spēku detonē „dzīvās torpēdas” lādiņš, parasti kopā ar savu upuri iet bojā arī drosmīgie lidmašīnas vai zemūdenes vadītāji.

Nav šaubu, ka arī vācu kaņavīriem netrūktu līdzīgas drosmes un uzpurēšanās varonības. Taču vācu armijas augstākā vadība atzīst, ka kaņavīru dzīvības vislielākā mērā taupāmas, sašniedzoļ kaujas uzvaru un iespējami lielāku ienaidnieka spēku un kaņā materiālu iznīcināšanu ar pārāku tehniku. Par to liecina kaut vai vācu jaunais tanku apkaņošanas ierocis — maztanks „Goliāts”.

Tomēr mainīgajās un raibajās cīņu gaitās reizēm notiek, ka arī vācu lidotāji ziedo savas mašīnas un liek ķīlā savas dzīvības, lai izšķirīgajā acumirkļī nodarītu ienaidniekam vislielākos zaudējumus. Visbiežāk tie ir vācu ātrie un kustīgie vienvietīgie iznīcinātāji, kas kritiskā brīdī triecas tieši pret ienaidnieka smagajiem bumbvedējiem un, neglābjami sabojājot to galvenās lidierīces, arī paši krit reizē ar savu upuri. Nesen tāds gadījums notika ar aviācijas seržantu Vālfeldu (Feldwebel Wahlfeldt). Kādā amerikāņu bumbvedēju dienas uzbrukumā Vācijai viņš reizē ar citiem iznīcinātājiem savā mazajā FW 190 klīdināja spēcīgu smago bumbvedēju vilni, pie kam apzinīgi un ar iepriekšēju nodomu tiešā lidojumā uztriecās virsū kādam no četrmotorīgajiem amerikāņiem, pats izglābdamies sveiks un vesels. Blezajos mākoņu vālos netālu sev priekšā pamanījās kāda bumbvedēja apveidu, Vālfelds ietvēr smagi brūnoto milzeni sava mērķekļa krustā. Piespiežot pogas, šoreiz darbojas vairs tikai divi lielgabali, taču šāviņu mirdzošās strēles skar amerikāņu plāksņus un ķermeņus. Bet arī milzenis savu vajātāju jau ir pamanījis, un iznīcinātāja motoru sāk kapāt brāzmaini ložu trāpījumi.

Vālfelds jūt, ka motora gaita kļūst nevienmērīga, tomēr amerikānis arvien vēl nekrit, pat aizdedzies tas nav. Ko darīt? Vēl tikai daži mirkļi, un Vālfelds bojātā motora dēļ būs spiests atrauties. Taču amerikāņi nedrīkst nesodīti sašaut vācu iznīcinātāju. Tādēļ Angliju tam vairs nesasnēgt!

Vālfelds ir izšķīries. Uzmīdams sātstūri, viņš triecas tieši virsū smagajam četrmotorīgajam, kas pieaug viņa priekšā milzīgs kā labības šķūnis. Vēl tikai piecdesmit metru, tad trīsdesmit. Vālfelds skaidri redz, ka amerikāņu lielgabalniēks, sēdēdams bumbvedēja astē, atlaiž novelkamo ierīci un šausmās paceļ rokas. Acis izbīlīgi ieplestas, mute pavērta... Ar briesmīgu sparū iznīcinātājs ieurbjas starp bumbvedēja stūres plāksņiem un piebūvēto astes ieroču lizdu. Ar spalgu brīkšķi sadrūp bumbvedēja aste. Tad straujais iznīcinātājs jau ir cāuri neparastajam šķērslim.

Vālfelds ir pilnā samāņā. Viņš redz, ka pilnīgi zaudējis kreiso plāksni, bet no labā atlicis tikai īss stubenis. Stūre vairs neklausas spiedienam, un nevarīgais mašīnas ķermenis gāžas dziļumā. Gaisa spiediens norauj kabīnes jumtu. Lidotājam zūd apziņa. Bet tai pašā mirklī spēcīgā brāzma viņu izrauj no sēdekļa. Kūlenodams gaisā, Vālfelds atkal pilnīgi atgūstas. Vēl brīdī viņš nogaida, tad rauj izplētna gredzenu. Saspīlēto prātu patīkami nomierina vieglā zīda šalkšana. Sitiens jostā — nu izplētnis ir atvēries. Tai brīdī netālu garām neatturamā kritienā nodrāžas satriektais amerikāņu bumbvedējs. Deg visi četri motori. Pēc īsa brīža no zemes paceļas milzīgs dūmu stabs.

Bet seržants Vālfelds arvien vēl sūpojas mākoņos, lēni slidēdams lejup. Sāp galva un mazliet satriektais ķermenis. Taču prieks par paveikto uzdevumu un laimīgo izglābšanos ir daudz lielāks par sāpēm.

V. L.

Būsīm spodrī!

Jau astoto pavasari pār mūsu zemi, pār mūsu pilsētām un ciemiem skan aicinājums: apkopsim un spodrināsim savas mājas un sētas. Spodrības nedēļa jau zināmā mērā ir kļuvusi it kā par tradīciju, kas cieši saistās ar dabas atmodu pavasarī. Par to mēs varam vienīgi priecāties un vēlēties, lai šī atziņa arvien jo dziļāk iesakņotos ļaužu apziņā kā kaut kas nepieciešams un negrozāms. Lai tā kļūtu par gadskārtēju svēti, kas mums atgādinātu gādāt par spodrību ne tikvien šai simboliskajā nedēļā, bet gan vienmēr un visur un ne tikvien rūpēties par materiālo kārtību un tīrību, par čaklumu darbā, bet arī par gara spodrību un daiļuma mīlestību. Tas mums nenāksies grūti, jo čaklus, spodrība un daiļuma cienīšana ir senie tēvu tēvu tikumi, kas gan varbūt laiku mijās un svešās nevēlamās ietekmēs brīžiem it kā ievirzās otrā vietā, bet ko īsts latvietis nav gluži piemirsis arī tad. Mūsu pienākums nu ir šos sentēvu tikumus atkal celt godā un vēl jo vairāk izkopt, lai tie zeltu un plauktu par svētību mums pašiem un mūsu pēcnācējiem.

Kaņa laikā, kad bieži vien nākas sadurties ar neparedzētiem materiāliem grūtu-

mīgu, kad darba rokas ir samazinājušās līdz vismazākam, bet dzīvei un kaņam nepieciešamo uzdevumu veikšanai jānoris pastiprinātā kārtā, šķiet, būtu nepareizi vēl prasīt jo sevišķu vēribu veltīt spodrībai. Taču taisni šai laikā spodrības lielā un svarīgā nozīme mūsu dzīvē izpaužas visspilgtāk.

„Spodrība un tīrība ceļ ražošanu kvalitāti” — domā Kuzes konfekšu un šokolādes fabriķas darbiniece, ik dienas spodrinādama savu mašīnu.

Protams, mēs nevaram tagad domāt par ēku un dzīvokļu kapitālremontiem, par neglīto, nolietoto priekšmetu aizstāšanu ar jauniem, daiļkiem, par dažādu laboratoriju ierīkošanu un citām tamlīdzīgām lietām. To visu atliksim uz vēlāku laiku, kad kaņa briesmas būs pārgājušas un zemē valdīs miers. Bet mēs gan varam — un tas tagad ir jo vairāk nepieciešams nekā jebkad — gādāt par tīrību un kārtību savos dzīvokļos un mājās. Ar to mēs padarīsim savu apkārtni mājīgāku, piemīlīgāku un pasargāsim savu un tuvinieku veselību no dažādām sērgām, kas kaņa laikā sevišķi mēdz būt izplatītas. Iepriekšējā pasaules kaņā sērgām par upuri krita ne mazāk ļaužu kā kaņa laukā un galvenā kārtā tais zemēs, kur tīrībai pievērsa mazu vēribu, kā tas, piemēram, bija un vēl tagad ir Krievijā. Ar to vien, ka mēs turēsim tīras no putekļiem un gružiem savas istabas, pagalmus un saimniecības ēkas, nav viss pānākts. Jāpieteic nesaudzīga cīņa arī dažādiem kaitēkļiem un insektiem — žurkām, pelēm, blaktīm, mušām u. c., jo tie izplata ne tikvien lipīgas kaites, bet arī nodara lielus materiālus zaudējumus. Ne mazāk jā rūpējas arī par labu ūdeni, jo tas ir veselības pamats. Mazpilsētās, nomalēs un laukos, kur nav iekārtoti priekšzīmīgi ūdensvadi, jāraugās, lai akas būtu kārtīgi apkoptas un allaž tīras. Daudz laika ietaupīsies spodrības uzturēšanai, ja katrai lietai un darba rikam tiks ierādīta sava vieta.

Jo spožāk istabā spīdēs pavasara saule, ja loģi būs labi nospodrināti.

Daudz darāms mums vēl gara spodrības veicināšanā. Neaizmiegsim acis un teiksīm atklāti — šai ziņā mēs neesam nekā darījuši. Sevišķi tagad, kad mūsu zemē sastopas dažādu Eiropas tautu pārstāvji, mums jābūt disciplinētiem, jo no mūsu izturēšanās spriedis par mums kā par tautu pārējās Eiropas tautas arī pēc tam, kad mierīgi dzīvei iestājoties, zudīs kaņa laika netikumi. Kādu iespaidu citos, piemēram, lai rada pārmērīga alkohola lietošana un piedauzīga izģāšanās publiskās vietās? Izģāzties dzērumā nav nekāda godā lieta. Un kuņš gan sajūtīs cieņu pret vieģlprātīgo uzdzīves kāri, pēc kuņas dzenas daļa mūsu sieviešu? Kuņš uzskatīs par tikumu nelaipnību un rupjības? Visas šīs lietas un vēl daudzas citas ir tikai nosodāmas, un no tām visiem spēkiem jācenšas atbrīvoties.

Tipiska kaņa laika parādība, kas arī pie mums jo kupli sazēlusī, ir baumu izplatīšana. „No drošiem avotiem” tiek izplatīti visfantastiskākie murgojumi, par kuriem varētu tikai pasmieties, ja tie, djemzēl, neastrastu lētticīgus muļķus, kas svētā vientiesībā klausās mutes atplētuši un tic. Kas par to, ja dzirdētais nepiepildās — „drošie avoti” ik dienas izverd jaunās straumes, kas atkal jāuzklausa un jāiznēsā tālāk. Tā šie tenku mocekļi mūžīgā satraukumā bendē savus nervus un sēj pānīku citos tikpat lētticīgos klausītājos. Ir pēdējais laiks arī šiem ļaudīm ķerties pie sava gara apkopšanas un spodrināšanas, atmetot neģēdzīgo netikumu, kas nemaz nav savienojams ar latviešu cieņu.

Lai spodrības nedēļa, kas šogad notiek no 30. aprīļa līdz 6. maijam, kļūtu par tīrības un kārtības simbolu un daiļuma meklēšanas ierosinātāju vienmēr visā mūsu dzīvē, kā materiālajā, tā garīgajā.

Ls.

RĪGĀ REDZĒSIM DŽENOVU

Vēl dažas dienas — un tad Rīgā pacelsies senās Dženovas staltie torņi, hercogu un grāfu piļu krāšņās kolonnas, Tomasa vārti un ostā dizosies kandelabru apmirdzētas galēras — tas viss notiks Dailes teātrī. Pagaidām Otis Skulme pašreizējīgi nemas pa dekorāciju darbnīcu, lai pieminētās ainas būtu gatavas Šillera tragēdijas „Fiesko” pirmizrādē. Titullomas tēlotājs Edgars Zīle, Lilīta Bērziņa, kas spēlēs skaistuli Jūliju, un citi pārējie izrādes dalībnieki vēl sastopami tādos pat ikdienas tērpos, un vienīgi šad un tad pamanāmi nozūdām teātra kostīmu darbnīcā, kur zib adatas, žņakst dzirkles un veiclās šuvējas uzmanīgi veidas Ota Skulmes zīmētajos kostīmu metos, lai Leonoras tērpam būtu slaidas krokas un morim Hazānam platākas bikses. Pārējās teātra darbnīcās klauz veseļi, id vīles un trokšņo citādi darba rīki, jo izrādei atkal vajadzēs daudz rekvizīšu un dekoratīvu piederumu.

Top „Fiesko” izrāde! — Lūk, tāda samērā neliela grāmatīņa ar virsrakstu „Fiesko”, melniem, sikiem burtiem apdrukātas lapas, kuņas bija jau lasījuši tūkstošiem, miljoniem, līdz beidzot luga nonāca arī Eduarda Smiļģa rokās, un tūlīt Dailes teātrī sākās rosīgie darbi. Eduarda Smiļģa lielā cieņa pret klasiķiem un dziļā mākslinieciskā izpratne no melnajiem burtiem liek atkal pacelties seno dienu varenajiem tēliem, liek tiem gan izvērsties kaislību kvēlē, gan arī norimt apgarotā ideālismā un visiem kopā veidot cēla romantisma apdvēstu izrādi. Cik ļoti Smiļģis iejuties tragēdijā, to liecina viņa spilgtā iztēle:

„Kad Džanetīno sastopas ar māsu Jūliju, šai aintai ir jābūt ar istu renesanses gara spriegumu, tai jābūt kā Ticiāna gleznai.”

Leonora — Alma Ābele.

Cita pēc citas uz skatuves mainās tēlotāju grupas. „Šo vietu vēl reiz!” vai — „Tālāk! Nākošo ainu!” — tās ir biežāk dzirdamās frazes. Tuvumā Eduardam Smiļģim ir vēl Felicita Ertnere un Emīls Mačs, kas arī uzmanīgi veidas katrā tēlotājā, lai ainas beigās dotu savus konsultanta aizrādījumus.

Ir ārkārtīgi spriega scēna: Jūlija krīt ceļos Piesko priekšā, viņš to izsmej, Jūlija dusmās draud, Fiesko viesos izbrīna, pārsteigums..., bet turpat dažus soļus tālāk kāds zilā virsvalkā tērpies vīrs savā nodabā darbojās ap kādu dekoratīvu kolonnu, pieliek tai balsta kokus un, it nemaz neuztraucies par Leonoras žēlīgo balsi: „Mans laulātais draugs, tas bija pārāk cietsirdīgi!”, rāmi atkal aiziet, rokās svirinādams veseri.

„Tālāk! Tālāk!” — nāk Augusts Mitrēvics, Arturs Filipsons, Reinis Birzgalis... Ak, vai nu te uz reizi var saprast, ko kuņķais spēlē? Visi vēl tērpušies vienādos modernā fasona uzvalkos. Tad jāieklausās uzmanīgāk viņu runās, un vienīgi, kad uzskrien Arturs Dimīters, izslējis galvu un sapņaini pievēris acis aiz zībošajiem brīļļu stikliem, tūlīt var nojaust: „Tas milētājs!”

Protams, visbiežāk uz skatuves ierodas pats Fiesko — Edgars Zīle, kas šinī daudzveidīgajā lomā atkal vienreiz varēs parādīt savas izcilās tēlotāja spējas. Viņš gan saka saldus glaimus, gan arī nopietni spriež par sazvērestību, sabiedrojas ar negēlīgo Hazānu un cildina savas sievas cēlumu. Viņš

reizē ir bonvivans un reizē dedzīgs cīnītājs. Vārdu sakot, gudrs un veikls vīrs, kas apveltīts ar artistisku fantasta garu. Liekas, ka Fiesko tiranna varas dēļ arī vienīgi cīnās kā kādā jaukā spēlē un nevis lai iemantotu materiālus labumus, jo viņu jau vislabāk raksturo paša izteiciens: „Dzīvot nozīmē sapņot, gudram būt nozīmē — patikami sapņot.”

Ja Šillers Fiesko ir noteicis tikai 23 gadu vecumu, tad tāda toreiz bija paraža: savus romantiskos varoņus dzejnieki attēloja ļoti jaunus. Mūsdienā izpratnē pēc sava rafinētā vēriena Fiesko varētu būt tā ap 35 gadiem.

Ir arī interesanti, ka Šillers „Fiesko” beigas izveidojis divējādi. Vienā lugas izdevumā lasām, ka republikānis Verino Fiesko noslēcina, jo baidās no jauna tiranna rašanās. Otrā izdevumā — Fiesko uzvarējis Dorijus, salauz ieguoto hercoga kroni un kļūst republikānis. Kādas beigas būs Dailes teātrī — laimīgas vai nelaimīgas — to šeit neizpaužsim.

Kad mēģinājums ir beidzies, nodziest gaismas tilta ugunis, dekorāciju augstās sastatnes ienirst krēslā un uz skatuves nu būs dažas stundas klusums, lai drīzi atkal vai nu Marija Stjuarte šeit stātos pretim Elizabetei, vai arī Bumblers tiksminātos ap savu gleznu. Bet lejā teātra bufetes telpās kūpošiem traukiem rokās draudzīgi viens otram blakus stāv republikāņi un viņu ienaidnieki — Džanetīno kalpi. Pats stingrais dodžs — Reinis Birzgalis pasniedz sālnīcu kalpones lomas tēlotājai, taigad atkal starodāms savā platajā smaidā. Rāmo pusdienas idilli vienīgi pārtrauc inspicienta Melduča noteiktā balss: „Rīt mēģinājums astoņos!”

Vēl — rīt, parīt, vēl dažas dienas un tad... Nu, to jūs paši redzēsiet!

J. B.-D.

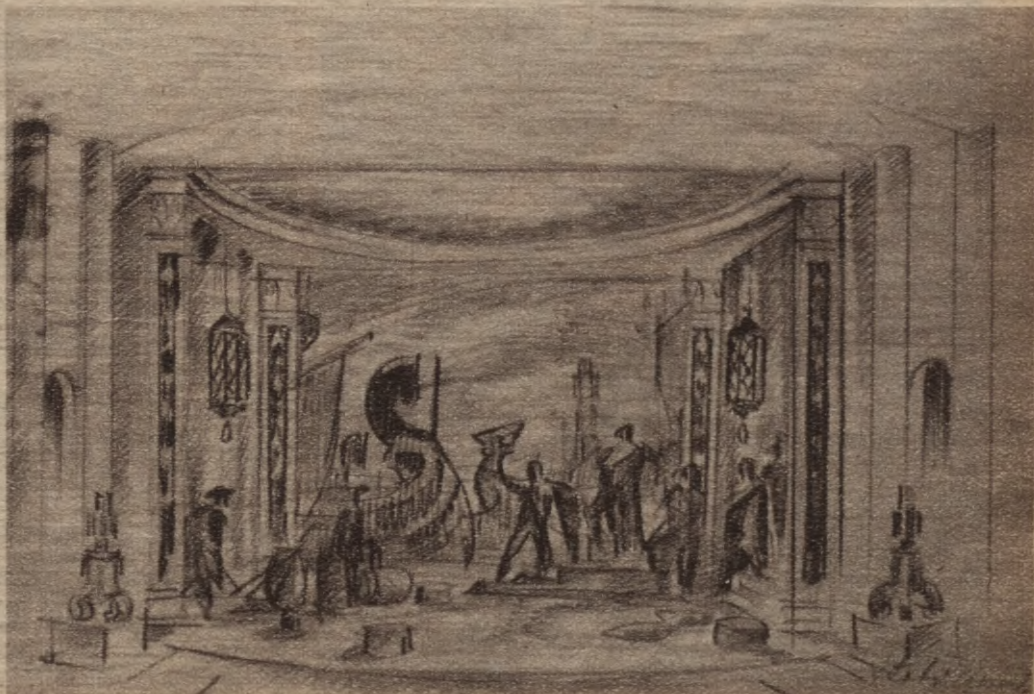
Ostas skats Dženovā. O. Skulmes dekorāciju mets.

Jūlija — Lilīta Bērziņa.

Fiesko — Edgars Zīle. O. Skulmes kostīmu mets.

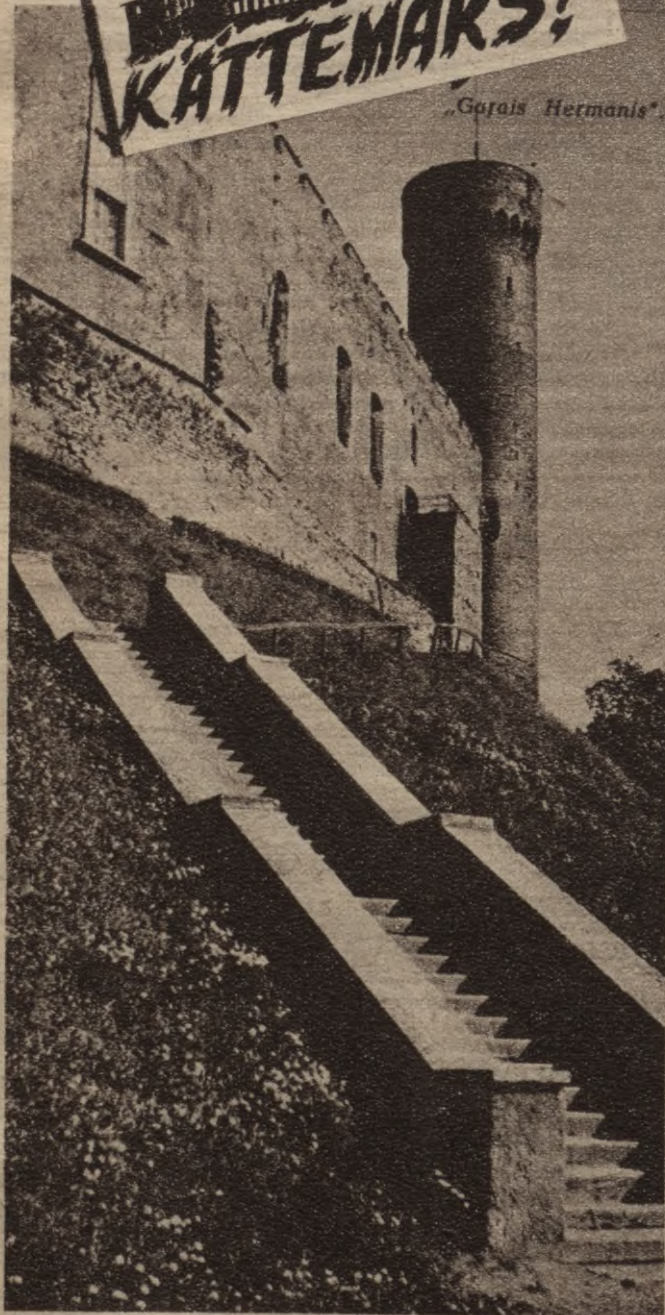

NO LIESMĀM

LEEKIDEST
KĒRKIB

KÄTTEMAKS!

„Garais Hermanis“

Kad 9. marta naktī talliniešu ausis izdzirda griezīgas sirēnas skaņas, daudzi domāja, ka tas tikai trauksmes mēģinājums. Bet rātsnama torņa zvana duņoņa, kas gadu simteņiem vienmēr pilsētai vēstījusi tikai briesmu tuvumu, lika laikus izprast acumirkļa nopietnumu. Un tik tiesām! Nāves un iznīcības posta trakais virpulis šai naktī mežonīgās brāzmās joņoja pāri skaistajai pilsētai pie Somu jūras līča un kā mēmi brēcošu apsūdzību atstāja daudzas puteklainas namu drupas un mierīgu civiliedzīvotāju apdegušus un pārogļojušos līkus. Isā laikā tūkstošiem igauņu zaudēja visu savu iedzīvi un palika ar to, kas tiem bija mugurā. Daudzi zaudēja arī savus piederīgos. Oficiāli upuru skaitu vērtē ap 500, bet īsto skaitu gan laikam šimbrīžam nezina neviens, jo vēl arvien, atrodot drupas, atrod arī līkus. Tā visu laiku bez vēsts bija pazudis Tallinas operas baritons Kārlis Vītols (Viitol). Tikai šais dienās viņš atrasts zem kāda nama drupām...

Boļševiku terrora lidotāji nav meklējuši militārus mērķus, bet savu nāves kravu nometuši tieši dzīvojamo ēku kvartālos un uz vairākām mākslas un kultūras iestāžu celtnēm. Tās viņi ir nodedzinājuši un sagrāvuši, bet nesagrauta ir palikusi un paliks visas igauņu tautas morāle. Merekuelas un Hungerburga notikumi, Tallinas bombardēšana un uzlidojumi pārējām Igaunijas pilsētām un ciemiem tagad viņiem vēlreiz skaidri parādījuši boļševiku patieso seju, un nu arī nedaudzie šaubīgie zina, ka ir tikai viena izeja — cīņa uz dzīvību vai nāvi! Un kamēr igauņu, vācu un latviešu vīri un jaunekļi stāvēs pie Narvas un pārējos austrumfrontes sektoros, tikmēr Stalins asiņainais karogs nepļivos Tallinas Domkalna „garajā Hermanī”. To ar pārliecību pauž arī zīmīgie plakāti, kas uzlīmēti uz sētām un sagrauto namu drupām. No degošā „Estonia” teātra nama liesmām un dūmiem izveidojas spēcīga roka ar asu zobenu, un plakāta uzraksts pauž svētus un apņēmīgus zvēresta vārdus: „No liesmām izaugs atriebība!”

KOPEJAS GRŪTĪBAS VIENO

„Kaut kur” Tallinā atrodas kāda patvertne, protams, viena no daudzajām vai vismaz — vairākām. Tanī naktis pavada tās sievietes un bērni, kas drausmīgajā 9.—10. marta uzlidojumā palikuši bez pajumtes.

Rūpīgi pārbaudījis dokumentus, igauņu sardzes priekšnieks man atļāva šo patvertni izstaigāt un apskatīt.

Patvertnes gaitenēs uz soliem cieši, cieši cita citai blakus sēdēja igauņu sievietes un jaunavas un mazie bērni, un es ar savu pavadoni varēju tikko cauri izspraukties. Viņas te pavadīja visu nakti un gulēja sēžot, cita pret citu atspiedušās. Tikpat pieblīvēti bija patvertnes atsevišķie nodaļījumi. Gulēšanai tanīs ierīkotas divstāvu „nāras”, taču daudzi gulēja arī uz grīdas. — Te pilnīgi svešus cilvēkus vienoja tikai kopēja valoda un tautība un vienāda likteņa uzlikto grūtumu pārvarēšana un varonīga paciešana. Es gribēju ar šiem cietušajiem un daudz pārdzīvojušajiem ļaudīm parunāties, bet man trūka vārdu. Es neesmu garīdznieks un tādēļ nepratu viņas mierināt ar labāku un liksmāku dzīvi tā Kunga ziedošajās pļavās. Cik ērti (lasi — neērti) viņi varēja justies, to taču nedrīkstētu prasīt, jo redzēju pats. Bet līdzjutības un nožēlas vārdi šai vietā un šiem cilvēkiem man šķita vismazāk piemēroti. Tā es visu patvertni izstaigāju klusēdams un pārliecinādamies par mūsu kaimiņu augsto morāli un patiesi apbrīnojamo stāju. Pēc tam iznācis uz ielas, es iedomājos, cik vēl līdz šim laimīgi varam justies mēs — ridzinieki!

LIKTENIS

Ar savu pavadoni staigāju pa kādu galīgi izdegušu un sagrautu dzīvojamo ēku kvartālu. Šī kvartāla vidū divu ielu krustojumā stāv pilnīgi neskarti divi nelieli koka namiņi. Visapkārt rēgojas drupas un izdegušu ēku korpusi. Te pirms nepilna mēneša bija vilņojusi liesmu jūra. Kā gan palikuši šie divi namiņi? Es jautāju to savam pavadonim. Bet kā gan lai viņš prastu atbildēt uz šādu jautājumu vietā, kur posts un iznīcība bija vākuši tik bagātīgu ražu? Un tad, pārdomās nogrimuši, mēs abi minējām vienu vārdu — liktenis. Tomēr — tas ir!

Tas bija agrā pēcpusdienā, kad mēs apbrīnojām šos divus nenodegušos namiņus. Vakarā viesojos pie kāda pazīstama igauņa un satiku dāmu, ar ko sarunājoties noskaidrojās, ka viņa uzbrukuma laikā dzīvojusi un vēl tagad dzīvo vienā no šiem neskartajiem namiņiem. — „Liktenis,” bija arī viņas atbilde uz manu apsveikumu par laimīgu izglābšanos. — Tā šis rindas lai ir arī laikmetīgs mierinājums tiem, kas tic savam liktenim.

BALETTĒRĀ UZ IELAS

Sis nav virsraksts reportāžai par kādreizējām Parīzes vai Monte Karlo ekstravagancēm. Kad uz „Estonia” teātra ēkas nokrita pirmās degbumbas, notika baleta „Pūķis” izrāde. Uzbrukums gan laimīgā kārtā neprasiņa cilvēku upurus, bet bojā gāja publikas un aktieru garderobes. Daudzas baletdejotājas no degošās ēkas uz ielas glābās tikai savos viegļajos baleta kostīmos. Citos apstākļos tas būtu bijis amizants skats, bet 9. marta naktī tas liecināja par brīža nopietnumu un ik minūtes dārgumu.

Staltā „Estonia” teātra nama nodedzināšana ir sāpīgākais zaudējums igauņu mākslas un kultūras dzīvei. Uguns iznīcinājuši nevien modernās un ērtās telpas, bet arī nošu bibliotēku, kostīmus un parūku krājumus, dekorācijas, lielās koncertērģeles, 12 klavieres u. t. t. Šai pašā ēkā atradās arī igauņu raidītājs, un arī tā iekārta un skaņu uzņēmumu arhīvs sadedzis terrora ugunīs.

IZAUGS ATRIEBĪBA!

Izdegušais „Estonia” teātra nams.

„Nav jādama, ka šāda veida terora uzbrukumi nenovēršami saistīti ar karu,” komentējot uzbrukumu Tallinai, rakstīja „Eesti Sõna”. — „Tieši aviācija var karot citādi.” To pierādīja vācieši, 1941. gadā ieņemdami Tallinu. Arī toreiz cīnījās gaisa spēki, taču Tallinu ieņēma bez neviena dzīvokļa vai mājas iznīcināšanas. Toreiz uzbrukumi vērsās pret militāriem mērķiem. Bolševīki ar saviem uzbrukumiem neieņēma nekā, viņi tikai iznīcina kultūras vērtības. Igaunī ir kultūras radītāja tauta, un šo talantu ienaids iznīcināt nevar. Igaunī tauta ir apņēmies cīnīties par savu zemi. Šī cīņa nes līdzī zaudējumus, taču tos panest ir vieglāk, nekā zaudēt visu. Bolševīku ienākšana zemē nozīmētu visa tā zaudēšanu, kas igauņiem dārgs un mīļš.”

TOMĒR DZĪVE RIT TĀLĀK.

Pāri vēl sniegajiem igauņu zemes klajumiem un zilajiem Somu jūras līča ūdeņiem izskanējuši terora uzlidojuma bumbu sprādzieni, un beigušas kūpēt daudz namu drupas. Pārdzīvoto nakti gan visā mūžā neaizmirsīs talliniešu tūkstoši un sevišķi tie, kas zaudējuši savus tuviniekus. Daudzi, kas palikuši bez dzīvokļiem, tagad pajumti raduši laukos un provinces ciemos un pilsētās. Tur nosūtīti arī visi bērni. Tie tallinieši, kam darba dēļ nepieciešami palikt pilsētā, savukārt apmetušies pie tautiešiem, kuŗu dzīvokļi palikuši neskarti. Daudzi arī naktis pārgulēt izbrauc Tallinas tuvākajā apkārtnē, lai no rīta atgrieztos darbā pilsētā. Grūtumi igauņus saslēdz ciešā tautas kopībā, kas iet savu ceļu

stingrā un nelokāmā apņēmībā izturēt un uzvarēt.

Nav apsikusi arī Tallinas mākslas un kultūras dzīve. Teātra izrādes tagad notiek igauņu Drāmas teātrī. Tikai tās nav vairs pārpildītas kā agrāk. Kad šī teātra kasē lūdzu karti vakara izrādei, necerēju to dabūt, bet biju ļoti pārsteigts, kad man piedāvāja vietu pašās pirmajās rindās. Kad savu izbrīnu izteicu kasierei, saņēmu atbildi: Evakuācija! Ar to un svētku tuvumu arī izskaidrojams, ka 6. aprīlī izrādes sākumā zālē atradās tikai 29 skatītāji! Paralēli teātra izrādēm itin bieži tallinie-

šiem iespējams noklausīties gan simfoniskus, gan arī koŗu, ansambļu un atsevišķu mākslinieku koncertus.

Dzīve pamazām rit tālāk. Ikviens dara savu darbu, bet visi igauņi allaž patur prātā tikai vienu — no liesmām izaugs atriebība! Leekidest kerkib kättemaks!

Raimunds Čaks.

Tallinā, 1944. g. 7. aprīlī.

Tallinas panorāmu rotā vecpilsētas vaļņu torņu rinda un vairāku baznīcu slaidie torņi.

Trauslā traukā

Ap īpatnējiem vīriem vijas anekdoti. Un tā, ejot sēst pie 60 gadu jubilāra Kārļa Krūzas, vispirms uzduros uz diviem patiesīgiem anekdotiem:

I Diena pēc nesenās trauksmes, kas izbeidzās bez drāmatiskiem notikumiem. Pa kāpnēm nāk divas kaimiņienes, atceras aumajaino skrējienu pagrabā un atzīst: „Tas nebija jauki.” „Bet patīkami,” kā atbalss no augšas atskan dzejnieka papildinājums.

II Oktobrī pirms 3 gadiem Āgenskalnā, kā visā pārējā zemē, pēkšņi atnākusi ziema ar čauganu sniega kārtu. Pelēks un bez svara kā tāss dārzā stāv Kārlis Krūza un bildina kaimiņieni: „Nu iestājusies tūkstošgadu miera valstība”. Un par atbildi izbrīna skatienam viņš pagriezdamies ar vieglu žestu norāda visapkārt, kur pamiris jebkurš troksnītis. — Kā redzams, tā ir spēja tvērt situāciju liegos vai lieliskos vārdos, tā sacīt dzejas varas lietā likšana.

Durvis veļ pats Kārlis Krūza. Apgarotā seja izstaro klusu labvēlību, gaīie iesirmie mati piešķir tam kaut ko priesterisku — reizē svinīgu un pazemīgu. Atceros, ka kāds mūsu kultūras darbinieks to nosaucis par dzejas mūku. Un tiešām viņa mazajā cellā atrodami tikai gara darba rīki, pie kuriem gan pieskaitāmas arī daudzās čaulišu kastes. Visa istaba burtiski ir pilna grāmatu: tās sarindotas plauktos, sakrautas uz krēsla un, saīpos sasietas, kopā ar laikrakstu kaudzēm vienkārši noliktas uz grīdas. Dienas laikā mēs sēžam pie spuldzes, jo pāri grāmatu kalniem gan pārāk

grūti aizsniegt melno logu aizkaru. No klistošiem violetiem tabakas dūmiem iznirst šaurā dzejnieka galva, kuņas panti liekas kāda orientāla kokgrebēja izgriezti.

Raugoties Kārlī Krūzā, šķiet, ka viņš visu laiku tur rokā neredzamus svarus, uz kuriem dziļā nopietnībā sveļ ne tikai vārdus, balsienus un atsevišķas skaņas, bet pat isās pauzes starp tiem. Lūk, nepiedodami! — kāds liels rakstnieks, pārtulkodams Ļermontova vārsmas, nav ievērojis cezūras, kas katrā rindā atkārtojas ik pēc trešā balsiena. Kā varēja nepamanīt šīs isās, skanīgās pauzes, ko Kārlis Krūza gan izjūt ar visu savu organismu?

Skaņa Kārlim Krūzām ir viss. Skaņa atklājas un izskan dzīvā dvēselē. Sarunā ar viņu jo bieži dzirdams vārds „skan”: „kā skan”, „es gribēju zināt, kā svešā lirika skan mūsu valodā”.

Intensīvā spilgtumā atplaiksnās Kārļa Krūzas pasaule, kad viņš, citē savu trioletu „Veļu ilgas”:

Uz kapiem neej Jāņu nakti,
Lai atkal ilgas nesajūt,
Kas pašā ziedonī tur rakti.
Uz kapiem neej Jāņu nakti,
Lai neredz tavu zelta sakti,
Kas nevar vairs pie tevis būt.
Uz kapiem neej Jāņu nakti,
Lai veļu ilgas nesajūt...

No sāniem spuldzes apmirdzētā seja negaidot atdzīvojas — acis mirkli iezības, uz acis paceļas kā izbrīnā, divains smaids pārslīd pār vaibstiem.

Noskandētais triolets pieder viņa krājumiņam „Teiku tīklā”, kur izmantoti latviešu folkloras motīvi. Autors paskaidro, ka mūsu teikas gan pazīst veļus, bet ne viņu ilgas, kas, bez šaubām, tautā izjustas un tagad šai trioletā radušas izpaudumu. Trioletu krājumiņus „Teiku tīklā”, „Tautas tiesa”, kas pieskaņas Latvijas vēstures temām, un „Trauslā traukā”, kur doti individuāli pārdzīvojumi, būtu iespējams apvienot triloģijā, kā arī pats autors izdarījis, likdams tās iesiet greznā sējumā un pasniegdams kādai cienītājai. Varētu likties, ka vēsture ir pārāk smags temats, lai to ietvertu rotaļīgajā trioletu 8 rindu pantā. Un tomēr autoram tas izdevies, izceļot spilgtus liriski apcerīgus momentus.

Dziļos slāpos

Uz mūžu zemes dziļos slāpos
Ir nogrimis tavš varonstāsts
Par cīņām igauņos un dāņos.
Uz mūžu zemes dziļos slāpos
Dus tava slava saldus māņos,
Un bezgalīgs ir tumsas lāsts.
Uz mūžu zemes dziļos slāpos
Sen grimis senais varonstāsts.

Neenotīcam autora apgalvojumam, ka trioleta formu viņš izraudzījies neizdevīgo darba apstākļu dēļ, kur dzejai bijis iespējams vēltīt tikai isus patapas brīžus. Ir skaids, ka šī forma ir viņam būtiska. Sīkajai grāmatīņai dotais virsraksts „Trauslā traukā” šķiet divējādi simbolisks. Vispirms tas apzīmē trioleta dzidri lūzeno formu, otrkārt — paša dzejnieka vāri smalko psihofizisko būtību. (Der atcerēties, ka viņš savas dzejnieka gaitas sācis ar Vēsminiņu Kārļa pseudonīmu.)

Triolets ir viens no mūzikālākiem pantiem, kuļa skanīgumu Kārlis Krūza vēl kāpinājis ar savām iemīlētajām alliterācijām (t. i. nolikdams līdzās vārdus, kas sākas ar to pašu līdzskani) — Krīt ziedu zelts

caur zaiem zariem... Tā kā trioleta sākuma rinda vēl divreiz jāatkārto un pieļautas tikai divējādas atskaņas, tad skaids, ka šī forma visai ierobežo izteiksmes plašumu. Bet taisni šī satura koncentrācija, apvienota ar prasību pēc dzidra skanīguma, likusi rasties vispilnīgākiem Kārļa Krūzas darbiem. Viņa trioleti ir kā mazi monologi, kur ar trīsreiz atkārtotu burvja formulu autors sevi apmāj, drošina vai reibina, likdams izskanēt kādam acumirkligam satricinājumam. Aizgrābīgi naīvi un necili te atskan pat mūžīgi cilvēciskas temas.

Dzejnieka soneti, kvartas u. c. panti neaizsniedz šīs izslīpētās miniaturformas skaistumu. Mūzikālums, nevis gleznu un domu spilgtums vai jūtu dziļums ir Kārļa Krūzas spēks. Arī viņa rūpīgajos krievu, poļu un vācu dzejas tulkojumos visvairāk valdzina melodisms.

Uz sīkām lapiņām smalkā, skaistā rokastā sagatavoti jauni manuskripti, starp tiem arī 116 baltvācu dzejnieku antoloģija. Šo darbu Kārlis Krūza uzsācis, šejienes vāciešiem repatriējoties. Kad ceļi uz mūžu šķīrušies, saka autors, uzmācies jautājums, vai nav palicis kāds nenokārtots parāds. Bez citiem oriģināldarbiem pasāktas arī piezīmes par veselu rindu latviešu dzejnieku. Lai tās nobeigtu, pēc autora domām tomēr būtu vēl daudz ceļu jānostaigā, noskaidrojot nedrošus faktus. Būtu jāizseko jau izdzisušajām mazā Krišjāņa Barona pēdām Iles muižā, jāceļo uz Poruka „Elbflorenči” — Drēzdeni un tur jāklīst pa viņa senajām takām, skatot viņa acīm Cvingera nemirstīgās gleznas, Lošvicas ainas un klausīnot pēc literatūrvēsturnieka Adolfa Šterna un citiem liela formāta vīriem, kas veidojuši viņa pasaules uzskatu. Arī šai pētīšanai, tāpat kā dzejai, Kārlis Krūza pieiet ar saviem smalkajiem svāriem. Un tas pats jāsaka par viņa klušināto runas veidu un kultivēto valodu, kas aizejot vēl ilgi skan ausīs.

Lidija Pērļupe.

Kārlis Krūza

LAIKS

Teic, kāda kalna klēpis
To pirmavotu slēpis,
No kuļa kādreiz izplūdis tu esi,
Lai dienas, nedējas un gadi
Reiz rādītu, ko radi tu un vadi?
Ar kādu padebesi
Tu pastāvīgi trauktin traucies tālē,
Kad norimt nevari nekurt?
Ar kādiem ziediem zālē
Tu sajūst liec, ka brīdi jāapstājas,
Lai dvēselē kā medus saldums krājas?
Teic, vai tavš likums,
Kas visām tautām jāsaļū,
Ir tiešām viņu gods un tikums?
Vai tas var būt,
Ka tikai tava vara
Tās bagātas un apgaismotas dara?
Teic, vai tavš lāsts
Ir tikai slīmu sapņotāju stāsts,
Kas lielus mērķus prātā nepatur?
Un vai tavš rats
Aizvien tas pats,
Kas griežas jau no laika gala
Ap asi, ko tam pirmais kalējs kala?
Teic, kā gan zināt mums,
Kāds ir tavš nolēmums? —
Laiks neatbild un tikai lūkā staidzas,
Un klusums valda vien, kur gadu gaita
beidzas...

LIEPĒNĪŠKĀ MĀCĪZE

P E T E R A A I G A R A R O M Ā N S

(31. turpinājums.)

Viņš svīda baiļu sviedrus, krūtīs sirds smagi dunēja, lūpas tvēra gaisu, kuŗa kļuva aizvien mazāk. Aklajā tumsā acu priekšā sāka deļot zvaigznes. Bija brīži, kad bēglim gribējās instinktīvi traukties kājās, pārdabiskiem spēkiem jaukt ogļu kalnu, saukt pēc palīdzības, svaiga gaisa un gaismas. Bet tas nozīmētu izputināt visu bēģšanas pasākumu. Viņš saņņaudza dūres, atspiedās pret deļu sienu un, sakoncentrējis visu savu apņņēmību, centās elpot dziļi un mierīgi. Tas palīdzēja. Maz pamazām uztraukums norimās. Krūtīm kļuva atkal vieglāk elpot, kaut gan ogļu putekļi visu laiku kairināja degunu. Kaut kur tālumā neskaidri iesķindējās lāpsta, kaut kas žvaktēja. Kā likās, kurinātājs grābj ogles tvaikoņa krāsnīm. Šis skopās, neskaidrās skaņas bija kā saucēja balss tuksnesī. Tās kļiedēja agronoma vientulību. Tās vēstīja viņam, ka viņš nav viens, ka līdz ar viņu ir vēl citi ļaudis. Viņš mierināja sevi: „Tikai izturēt, tikai izturēt līdz galam!”

Pēc stundas tvaikoņa korpuss sāka dīvaini drebēt. Kaut kur tālu iekaucās sīrēna. Gar kuŗa sienām sāka šķakstīties vilņi, kuŗis lēnām šūpojās. Tātad viņi jau dodas ceļā. Atsēdies uz mašas, ko agronoms sataustīja zem kājām, viņš atcerējās to saulaino rudens dienu, kad iebrāuca Liepājas ostā ar Amerikas līnijas luksa tvaikonī. Kabatas bija pilnas dolāriem, galva — cildeņiem nodomiem celt un veidot dzīvi sev un savai tautai par godu. Kāda neļēdzība, kāda kauna pilna pārvērtība! Tagad viņam jāizbrauc no dzimtenes kā meklētam noziedzniekam ogļu bunkurā, lai izglābtu kailo dzīvību. Vairāk viņam nekā vairs nebija — ne goda, ne naudas, ne draugu. Tikai šī aklā tumsa un ogļu putekļi, kas ķērās kaklā un smacējot kairināja nāsīs. Viss bija izputējis kā pelni un pelavas.

Un kādēļ tas noticis? Tādēļ, ka viņš ticēja cilvēkiem, ticēja veikala draugiem cerēdams, ka savā pusē ir labāki un godīgāki ļaudis nekā citur. Bet tā bija aļošanās — rūgta, liktenīga aļošanās. Ļaudis visur ir vienādi. Tagad viņš pats par to bija pārliecinājies ar savu miesu un dvēseli, ka cilvēka sirdsprāts ir ļauns no mazām dienām. Kas neatdara acis, tam jāatdara maks, un kas lēti tic, tas piekrāpts kļūst.

Tvaikoņa šūpošanās kļuva slaidāka. Mašīnas strādāja ar doņbu dunoņū. Vilņi sitās arvien augstāk gar kuŗa sienām. Viņi bija jau jūrā. Tvaikonis drebēja, šūpojās un valstījās, jo bija sacēlusies pavasara vētra, bet aizbraucēju pārpēma miers. Viņš domās pārvilka svītru visām nesamaksātajām lēsēm, apņņēmās sākt jaunu dzīvi — sākt ar mazumu, lai tiktu pie lieluma.

JAUNAIS ZELMENIS

Nav murgu vairs, ne necienīgu sāpju, Tik rīta gaisums spožos lielceļos.

Veronika Strēlerte.

Pa Sūnaines lielceļu steidzās melna mašīna. Tā skrēja, dūcot kā liela vabole, izlokot gaitu lielceļa likumos. Pavasaris

bija atkal sameties sauss, un mašīna aiz sevis atstāja gaisā baltu putekļu mākonī, kas pamazām izkļīda pa ceļmalas tūrumiem un norām. Zaļais rudzū zelmenis ceļa malā stāvēja vēl zilgani pelēks. Tā vien šķita, ka tas nestiepgas vairs pretim saulei, bet raujas atpakaļ irdnē. Tikai pieskaroties skaudrajam pavasara vējam, zelmenis uzlāsmoja spožāku zaļumu, kas vilņveidīgi kā ēna pārskrēja tūrumam un atkal pazuda. Pirmais pavasara siltums, kas lika atraisīties pūpoliem un piebriest pumpuriem, bija atkāpies, dodams vietu naktssalnām un ziemelīm. Tāds untumains jau parasti ir aprīlis. Siltums un vasara nenāk bez laika.

Bet melnajai mašīnai nebija daļas gar skarbo vēju un pelēko zelmeni, tā drāzās tikai uz priekšu. Ceļa ielokā panākusi kādu braucēju augstos zaļos atspeŗu ratos, mašīna sāka taurēt. Braucēja zirgs atskatījās, saslēja ausis, iekrācās un metās sāpus. Braucējs tomēr spēji sarāva grožus un vēl pašā grāvja malā savaldīja zirgu. Viņš pameta skatu uz mašīnu, kas, skālāk iedūkdamās, aizšāvās gaŗām. Saviebies no putekļu šalts, kas ieskrēja sejā, braucējs pie sevis teica:

„Skaties, jau klāt!”

Viņš uzšāva zirgam, sparīgi saraustīja grožus, šķiet, gribētu panākt auto, kas bija labā gabalā. Zirgs uz vietas sāka aulekšot, rati svaidījās pavasara grambās, bet brau-

VERONIKA STRĒLERTE

DAUGAVA

*Dumšās tumšu tevi redzēju,
Ilgi vēros vilņu klājiēnā,
Tavā trauksmainā un cēlā gājtenā,
Lepnā Daugava.*

*Rīta ausmā tevi redzēju,
Gaismas spārns tev pāri slidēja,
Dzilš un neizdibināms smaids tavš
spidēja,*

Lepnā Daugava.

cēja skats kavējās pie melnā punkta, kas attālinājās pa balto lielceļu. Viņam par apmierinājumu mašīna tomēr, paskrējusi kādu kilometru pa veciem vītoliem apstādītu gatvi, iegriezās pirmajās mājās pa kreisi no ceļa.

Tur aiz vītoliem un liepām atradās izdaudzīnātie Bajāri. Par tiem tagad interesējas galvaspilsētas tiesneši, rakstīja laikrakstos, tos pieminēja katrs gaŗāmgāļējs, un, dzirdot šo māju vārdu, Sūnaines pagasta meliorācijas biedrības biedri smagi nopūtās. Sai vietā agronoms Stublājs bija iecerējis dibināt priekšzīmīgu saimniecību. Daudz kas bija izdomāts un nedroši aizsākts, bet lielais vairums nodomu stīnga uz papīra. Tie arī nekad vairs nepiepildīsies, jo viņu meistars un lolotājs bija pazudis bez vēsts.

Par agronomu Stublāju tenkoja visādi. Citi mēlā, ka viņš Rīgā noslicinājies, ielecot straumē no Daugavas tilta. Likis neesot atrasts, tikai pie Kundziņsalas izskaloti malā agronoma dzeltenie zābaki. Daži apgalvoja, ka agronoms jau sen pāri robežai, aizbraucis ar kādu spirta kontrabandistu kuģi. Asprātīgākie turpretim apgalvoja, ka redzējuši viņu Rīgā uz ielas, esot uzaudzinājis bārdu un nogrimējis kā aktieris, stāgājot un neliekoties zinis par saviem parādēm. Policija viņu velti meklējot pie draugiem un draugaļām. Tādu putnu jau tik lēti nenokēŗot.

Tādas kļīda tenkas, bet patīesība mums jau zināma: agronoms ir aizbraucis pāri okeanam, atstājot kreditoriem labu žūksni nenokārtotu vekseļu un citu naudas saistību. Lai kaut cik mazinātu parādu nastu, cietēji centās jau laikus apķīlāt un izūtrpēt agronoma atstātos īpašumus. Taču daudz nebija palicis pāri no senās godības. Vienīgi Bajāri ar trūcīgo inventāru.

Šodien bija paredzēts ūtrupē izpārdot Stublāja priekšzīmīgās saimniecības sugas lopus un darba rīkus. Bajāru pagalmā pie pussakritušas deļu sētas stāvēja piesieti četri iejūgti zirgi. Ap pajūgiem drūzmējās ļaudis, smēķējot un nepacietīgi gaidot. Visas runas tāpat vien grozijās ap pazudušo agronomu. Viņu dēvēja par palaistgaŗu, plenci un pasaules lāpītāju. Iebraucot melnajai mašīnai pagalmā, valodas aplkusa, un laucinieki goddevīgi devās preti saņņem Rīgas kungus.

Pirmais izkāpa drukns tiesas izpildītājs, tērpies melnā mētelī. Noņņēmis savu tumšo velūra cepuri, viņš sasveicinājās ar saimniekiem, un viņa kailais pakausis vizuļot vizuļoja saulē. Ar labo roku viņš cēla cepuri un sasveicinājās, bet kreisajā turēja pieblīvētu dzeltenu cūkādas portfeli. Otrais no mašīnas izkāpa vidēja auguma ļauns cilvēks rūtainā mētelī, zem kuŗa redzēja slēpētāju kamzoli. Tas bija ļaunais Ģērdēns, Sūnaines pagasta pērminderā Ģērdēna dēls, kas bija atbraucis tiesas izpildītājam līdzī kā bankas pilnvarnieks.

Rīgas kungi vēl nebija paguvuši ne ļāga aplūkot Bajārus, kad pagalmā iebrāuca arī Graudums. Viņš vēl arvien brauca aulīem un zirgu apturēja pašā skrējiēnā. Par spīti gaŗajam pelēkajam mētelim Graudums izlēca veikli no atspeŗu ratiem, piesēja zirgu pie sētas līdzās citiem pajūgiem un tad pa gabalu jau pacēla savu zaļgano platmali, gāja klāt ļauzu pulciņam, kur vidū stāvēja tiesas izpildītājs.

„Labdien, augsti kungi! Vai man arī kāda grabaža būs palikusī?” viņš brammanīgi vaicāja, un viņa šaurās ačesles spīdēja. Grauduma seļā vērās lišķīgs smīns.

„Tik ātri neiet,” atteica tiesas izpildītājs. „Vēl neesam sākuši.”

„Braucot baļijos, ka neattieku par vēlu,” Graudums piemetināja.

„Mums gan zobi par to nesāpētu,” ierunājās kāds tiesas izpildītājam aiz muguras.

„Un ja sāpētu, es zāles nelīktu,” atcīrta Graudums un sniedza ļaunajam Ģērdēnam

roku. „Nu kā, jaunskungs, vai pirkuma papīri kārtībā? Jāieraksta zemesgrāmatās, jānostiprina, lai paliek uz bērnu bērniem.”

Gērūens gan nebija sevišķi apmierināts ar Grauduma uzrunu, viņam tā likās pārāk tēvišķa, tomēr ļaunoties būtu nevietā. Viņš lietišķi atbildēja:

„Pirkuma papīri nodoti notāram. Gaidiet, kad atsūtīs zemesgrāmatu aktu!”

Dzirdot šo sarunu, sūnainieši sāka ausīties. Kas par pirkumu un kas par valodām? Jāieraksta zemesgrāmatās? Vai tad Graudums pircis mājas?

Šo neziņu izklidināja tiesas izpildītājs. Viņš vaicāja:

„Nu, saimniek, vai esat apmierināti ar pirkumu? Būdas liekas diezgan izčakstējušas.”

„Kas par apmierināšanos! Man tāpat kā zivij — kad āķis ierīts, jāspirinās. Nauda samaksāta, māja jāņem gribi negribi. Otra gan tāda muļķa vairs neatradīsiet, kas tādu brāķi pirkis! Te jau nav priekšzīmīga saimniecība, bet īsts nolaidības paraugs!”

„Tā vis nesakiet!” pārsaucha tiesas izpildītājs. „Ēkas ir šādas tādas, toties zeme laba.”

„Ko zeme!” Graudums tiši izlikās neapmierināts. „Zeme bez sviedriem neko nedod. Vārpatainu plēsumu bez slāpjas muguras neuzveiksi. Kaut kas tomēr jādara, tūrumus atmatā nevar turēt.”

„Klau, kaimiņ, tu tā runā, it kā būtu Bajāru saimnieks!?” zīpkārīgi ievaicājās Silamiķelis, pievirzījies tuvāk Graudumam.

„Uzminēji. Tā iznāk, ka esmu saimnieks. Šitā kļūda gan man laikam visu mūžu būs jānožēlo. Skaties pats, kas te ir! Zodoma un Gomora! Laidars sašķiebies, sagriezies kā pagīrās. Klēts bez pamata un durvīm, istabas jumts rēgojas kā kārnas govīs ribas. Akai nav vindas, rijai ne ārdū, ne krāsns, piedarbu cūkas izrakņājušas. Un šito te čūksnāju Graudums nopircis par baltu naudu!”

„Ko nu činksti, ko sūksties! Neesi jau vakarējais, ka nezini, ko dari!” kāds pārsaucha viņu. „Nopirkt tu varētu daudz ko, tikai nez kā būs, kad vajadzēs pierādīt, kur naudu ņēmi?”

„Mīļais, muļķiem tik Rīgā vajadzīga nauda, gudrais ar galvu vairāk nopērk nekā bagātais ar naudas maisu! Un ja isti bez graša nevar,” turpināja viņš, „ej bankā, pieklaudzini pie lodzīņa, noskaidri, ka acis žilbst.”

„Nepūt nu, kur nav ko pūst! Ar utīm pat pērienu nevar nopirkt!” neatlaidās tas pats, kas sākumā uzbruka Graudumam. „Tik un tā tevi kārsim Stīrnas līcī pie priedes. Sakī, cik tu pagastam pērnvasar naudas noblēdīji?”

Graudums pagriezās uz runātāju baltas acis. „Tev, kaimiņ, asa mēle. Bet zini, ka man smaga roka. Es tādu valodu necietīšu! Vai jūs dzirdat, tiesas kungs? Cik gadu cietuma pienākas par aprunāšanu?”

„Vai visas valodas vēra liekamas?” teica tiesnesis mierinādams.

„Ar sprunguli vari mest, bet ar vārdiem uzmanīgi, parādā nepalikšu! Mani tu nezākā, manas delnas tīras!”

Skats no Tautas teātrī iestudētās ievērojamā igauņu rakstnieka H. Raudsepa komēdijas „Iebūvēšana liksta”. No kreisās: Tomasperks — K. Dzeldē, Sīdiparru saimnieks — L. Bārs un Ieva — L. Kainiņa.

„Kā tad — vakar mazgātas!” izsaucās kāds.

„Tā būs mana darišana, vakar vai aizvakar,” atcirta Graudums. „Vainīgais ir aizbēdzis, ko jūs te kautat kā padauzas kvekskīl Vēks vienā laidā! Es tāds pats cietējs kā jūs. Man tāpat divkārsī jāmaksā.”

„To var redzēt! Ciešot pērk otras mājas! Mums, kas zina, vajadzēs pārdot vienīgās, lai tiktu no parādiem laukā.”

„Nevajag sūkstīties, bet saimniekot,” teica Graudums lepni. Nevarēja taču ierādīt, ka nelgas vārdi viņu aizkāruši. „Gaidiet, kad purvā sāks āboliņš ziedēt! Vēl slavēsiet mani.”

„Tāpat kā čigāns slavē klibu zirgu! To varēsī pagaidīt, kamēr pūcei aste ziedēs.”

„Ne man vajag jūs slavēšanas, ne pelšanas. Esmu izticis un iztikšu. Bet tagad, draugi, iesim istabā, apskatīsimies, ko saimniece dara! Es Rīgā bankas kungiem piedodinu, citādi māju nepirksu, ja nedos līdzī saimnieci. Es ņemu māju tikai ar inventāru!”

Kamēr Graudums tā runāja, Bajāru istabas durvis patiešām atdarījās un ūtrupniekiem pretim iznāca Elizabetes kundze. Viņa bija izlūgusi atvaļinājumu departamentam un atbraukusi uz ūtrupes dienu. Pēdējo mēnešu pārdzīvojumi viņas sejā bija ierakstījuši neizdzēšamas zīmes. Viņa izskatījās vecāka, kalsnāka un bālāka. Apņēmusi pleciem lielu rūtainu lakatu, viņa atgādināja ikdienišķu saimnieci, tikai ilgviņu paliekas apcirtajos matos vēl raisīja atmiņas par seno godību.

„Jūs būtu saimniece?” jautāja tiesas izpildītājs.

„Tā es biju,” teica Elizabetes kundze, strupi sakniebdama lūpas. Viņa pameta jaunu skatu uz Graudumu un pārējiem sūnainiešiem. Salaidušies kā kraukļi pie laupījuma, domāja viņa, bet neteica nekā.

„Jūsu glabāšanā atstātas bez vēsts pazudušā Stublāja mantas un lopi. Pēc tiesas lēmuma mēs gribētu tos šodien pārdot vairāksolišanā,” turpināja tiesnesis.

„Lūdzu, kā jums tik, mani kungī! Man nav ne mazāko iebildumu. Vienreiz varēšu

tikt no šejienes projām. Citādi jābraukā un jākavē darbs.”

„Ja kādi izdevumi cēlušies, iesniedziet lēses!” teica tiesas izpildītājs.

„Vai nu tik vien izdevumu cilvēkam! Te būs, kungi, atslēgas!” viņa sniedza saišķi atslēgu, tiesnesis tās paņēma un iedeva tālāk saimniekiem, lai iet izved lopus. Pircēji devās uz laidaru, bet Elizabetes kundze vērsās pie Grauduma:

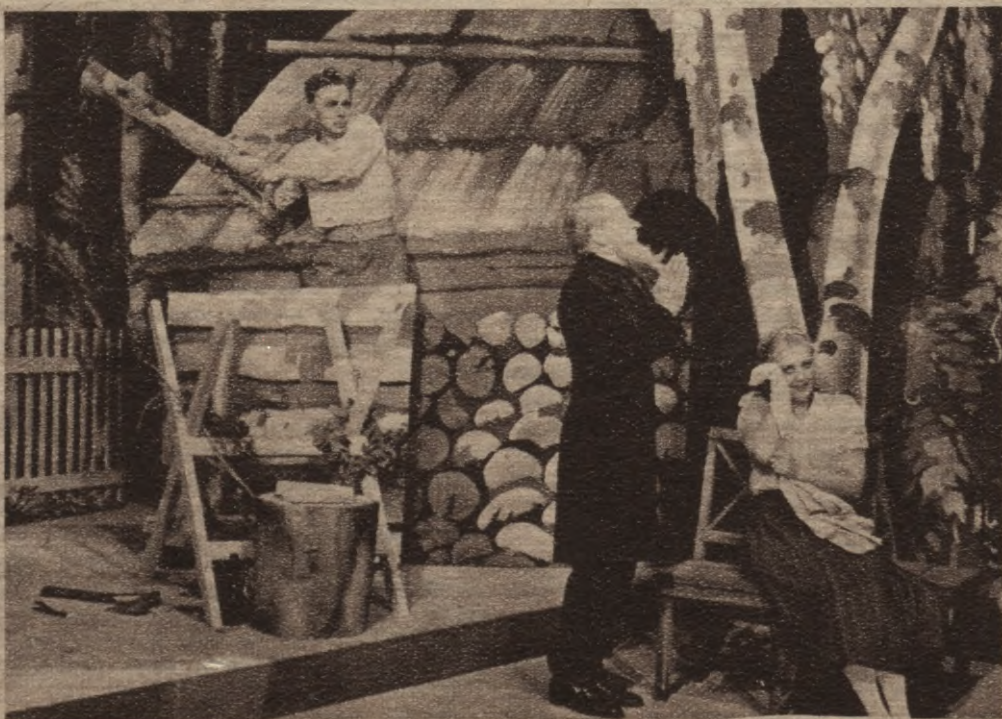
„Ak jūs arī šeit?” viņa teica izsmiedama. „Nu nāciet tuvāk, nāciet! Ļaujiet apskatīt! Lai nu kājas līkas, bet galva liela. Agronomu iebāzāt maisā! Vai kauna nebija? Papriekšu sabiedroto iegāz nelaimē, tad paņem māju!”

„Kundze, vai nav vienalga, kas paceļ celmalā nokritušu pātagu? Kādēļ naidoties un turēt jaunu prātu? Cilvēks tikai ātrāk noveco,” teica viņš zīmīgi, „izčakst kā piepe,” turpināja viņš, nīcīgi uzlūkodams Elizabetes kundzi. „Vienam tik un tā vajadzēja māju pirkt. Ja gribat, varat palikt! Man tādi sievieši patīk. Par algu neuztraucieties — samaksāšu uzviļām. Cik agronomi palika parādā? Atlīdzināšu — draugs bija. Es milu skaidrību.”

„Riebklis! Es jūs nicinu!” iesaucās Elizabetes kundze. „Cūkas un govīs jūs varat nopirkt, ne mani!”

„Kāda starpība? Nenopirksu es, nopirks cits!” Graudums gan centās runāt mierīgi, tomēr viņa balss piesmaka, un lūpas trīcēja. Viņu bija pārņēmis sašutums. Paldies Dievam, ka neviens vairs nebija klāt un nedzirdēja. Pircēji jau drūzmējās ap divām kaulainām govīm, kas bija izvestas laidarā un pakulu valgiem piesietas pie mietiem. Pavasara vējš plandīja viņu pluško spalvu un grabināja pie kājām pielīpušos mēslus, kas atgādināja brunurupuču brunas. Ar katru pakustējieni mēsli čabēja un grabēja, un govīs lielām udeņainām acīm raudzījās apkārtējos ļaudis un, pavasarīgā gaisa satrauktas, sēri un stiepti iemāvās. Vai nu viņas māva pēc svaigās zāles ganībās, vai pazudušā saimnieka, tikai šis māviens bija aizgrābīgi sērīgs un necerīgs.

(Turpinājums sekos.)

Vilibalds Drosmiņš

ARTILERIJAS NOVĒROTĀJS

„Tā, nu šie svētki būtu godam aizvadīti,” kādu ritu, saulītē goridamies, teica Vilibalds Drosmiņš. „Tagad nu atkal varēsim ķerties pie sava iemīļotā kara darba un sist tos utainos līdz riebumam.”

„Tie esot bijuši svētki!” nepatīkā izsaucās Ivars Akvavīts. „Būtu es vēl pa vecam aizmugurē un atbrauktu tu pie manis viesos, tad gan es parādītu, kā piektajā kara gadā svin gaišos atmodas svētkus! Es galvoju, ka trīs dienas tu nebūtu sauli redzējis un ceturtajā brēktu pēc pagiru tāpīšanas, izslāpis kā briedis pēc dzidra strauta.”

„Katrā zemē savas paražas un tikumi, tāpat tie mainās arī pa gadu simteņiem, un mēs te esam tik tālu no tavas sapņu aizmugures kā kāds pigmajš tūkstoš gadu priekš Kristus dzimšanas augstā Kilimandžaro kalna galotnē. Nedomā smagās ēšanas un dzeršanas domas, tās labāk aproc savas izdzisušās sirds cerību peļnos, bet pavigro brīvā dabā! Vingrošana uztur jaunu un jaunu arī bez alkohola līdz pat sirmam vecumam.”

„Tūlī es sāksu vingrot virtuvē, lai man atkal nepārmestu, ka es te lieki maizi ēdu,” norūca Akvavīts.

Kad tik traki nešāva, ka gribas stāvus zemē ielīst, atstājot ārpusē tikai biezas gumijzoles, Akvavīts centās būt noderīgs tai cilvēku kopībai, kurā liktenis un vieglprātība to bija nolikusi. Dižkareivis Drosmiņš vaļas brīžos nodarbojās ar sportu. Arī tagad viņš paņēma savu snaiperu šauteni un aizlīda kādu kilometru tālāk nevienam nepiederošajā zemē.

„Te tu — cilvēks — esi pats sava likteņa trajektorijā,” viņš priecājās. „Un ja kas notiek, nevienam nevari ļauna vārda teikt, ka tas vainīgs tavā nelaimē.”

Uzmanīgi rāpodams un meklēdams sev labāko pozīciju, Drosmiņš pamanīja nomaskējušos cilvēku.

„Eu, draugs, ko tu te dari? Vai nezini, ka te ir mans medību rajons?”

„Nedusmojies, Drosmiņ!” kara-vīrs viņu pazina, „es esmu artilerijas novērotājs.”

„Par tādiem esmu lasījis frontes avīzē,” dižkareivis atzinās, „bet tā arī neesmu ticis skaidrībā, vai tas ir darbs vai izprieca. Ko tu vari novērot, ja neviens nešauj?”

„Ko var zināt, varbūt drīz sāks!”

„Un kad visi šaus, vai tad tev nebūs kauns te vienam dikā tu-pēt un vērot?”

„Vai tev prāts: tad es būšu galvenais vīrs pie šļircēs, es pa tālruni ziņošu baterijas komandierim, kur jāšauj, lai labāk trāpītu.”

„Ak tā, tālrunis arī tev ir? Tad jau gan nav garlaicīgi, — vaļas brīžos vari piezvanīt pazīstamām meitām, patriekties, parunāt par mīlu un mūžīgu uzticību. Pagaidi, dod šurp tālruni, es pajautāšu mūsu pavāriņam, vai nav gatava brokastu kafija!”

„Ne velna neiznāks, man ir tiešs savienojums ar bateriju un vairāk nekā.”

„Kas tas par tālruni! Kad es biju sakarniekos, es dažreiz runāju ar pašu ģenerāli, ne tikvien kā ar nieka pavāru. Nē, es jau pēc dūmiem redzu, ka kafija ir gatava. Vai zini ko, aizlien paēst brokastis, es pa to laiku palikšu tavā vietā!”

Artilerijas novērotājs mazliet vilcinājās.

„Pie kafijas būs svaigi speķa pīrāgi,” Drosmiņš kārdināja. „Mums ļoti laba virtuve, labāka nekā Rīgas studentiem!”

„Pašlaik nešauj...” prātoja artilerists. „Labi, es aizlīdīšu!”

Drosmiņš palika viņa vietā. Piecas minūtes viņš apzinīgi vēroja apkārtni, bet tad apnika. Viņš pievērsās tālrunim.

„Hallol!”
„Kas par allošanu?” atsaucās otrā galā.

„Kas ir, ka nešauj?”

„Vai tad vajag?”

„Prieka dēļ varēja izgrūst, lai neierūs stobri!”

„Baterijas šefs ēd brokastis, negribas traucēt.”

„Boļševiki arī ēd... Viņiem mazāk ēdamā, vajadzētu uzšaut, lai neapēd visu vienā reizē...”

„Vai tu redzi, ka viņi ēd?”

„Nu kā tad! Viens tāds — tas laikam ir pats poljtruks — grauz zirga desu, bet tiem citiem šipols un rupucis... Re, nu tas poljtruks

dzer no pudeles, laikam zubrovku...”

„Veina! Teikšu vada komandierim, lai aizgrūž kādu lādiņu.”

„Saki gan!”

Pēc britiņa aizmugurē nobūksēja. Pāri galvai aizspāca lādiņš. Tālu priekšā pašķīda zemes.

„Trāpīts!” Drosmiņš sauca tālruni. „Poljtruks izsita no rokas pudeli.”

„Ko nu pūt!”

„Ja netici, nāc paskaties!”

Atbildes nebija, laikam jau noticēja. — Artileristiem jauks dieņests, nodomāja Drosmiņš. — Sevīški tādām novērotājam: gul aiz ciniša paslēpies, tālskatī apbrīno jauko Dieva pasaulīti un, kad kļūst garlaicīgi, piezvana, lai pašauda ar lielgabalu.

Te iepikstējās tālrunis. Asa balss sauca klausulē:

„Novērotāj, kas redzams?”

„Divas ķīvītes dzenājas... Ak tā, un viens tanks rāpjas uz šo pusi, nudien tanks!”

„Vai tikai viens? Gaisa izlūki ziņo, ka tur kaut kas gatavojas. Acīs vajāl...”

„Ir vajāl!” Drosmiņš atsaucās pēc jūrnieku paražas, jo artilerijas reglamentu nezināja. „Hallo, divi, trīs... brauc, septiņi tanki nāk!”

„Nu tātd! Uzmanību! Korrigē uguni!”

„Būtu nu zinājis, kā to dara!” Drosmiņš norūca sānis, bet tālruni iekliedza: „Šauj tik vajāl!”

Otrā galā tā pati asā balss sauca: „Virsseržant, kas tur par mūļāpu nolikts novērotājos?” Virsseržants kaut ko atbildēja, bet Drosmiņš norūca: „Saki nu vēl, ka artileristi smalkāki par kājniekiem! Tā pati vecā Stendera laiku valoda, kas mums...”

Bet nu jau vairs nebija vaļas filozofēt. Tanki nāca tuvāk, baterija šāva, un Drosmiņš kliedza tālruni:

„Tēmē tālāk! Gāz pa labi! Zvetē pa kreisi!”

„Novērotāj!” kliedza no baterijas. „Korrigē pēc kvadrātiem! Vai tev kartes nāv?”

Drosmiņš paskatījās aizgājušā novērotāja migā un ieraudzīja karti.

„Karte ir!”

„Nu, kur tad ir tanki?”

„Šie tanki nav kartē iezīmēti. Tie taču nupat izbrauca...”

„Kaut kas nedzirdēts! Vai tu pirmo reizi esi novērotājos?”

„Pi-pirmo?... Vai nu prāts!”

„Nu tad teic pēc kartes kvadrātiem, kur jāšauj!”

„Šit nost, nevaru pateikt: šai frontes posmā kartes kvadrāti vēl nav nosprausti dabā. Šauj, kā es teikšu: drusku tuvāk!”

„Vēlms par stenderi, tad vismaz saki, par cik tuvāk?”

„Nu vēl maķenīt!.. Par simts metriem tuvāk un par piecdesmit pa labi!..” Drosmiņš svīda. „Nolādēts, ka jel tas istais ēstu drīzāk un nāktu atpakaļ!” viņš nodomāja, bet tad sajūsmā kliedza: „Pareizil! Viens tanks gatavs! Piecdesmit metrus tuvāk, divdesmit pa kreisi!.. Trāpīts! Grūd visu bateriju simts metru pa labi, tur vesels muķulis!”

Baterija šāva, un tu svētais brīnums: tanks pēc tanka krita ārā no ierindas.

„Astoņi gatavi!” Drosmiņš ziņoja. „Cetri bēg! Šauj trīssimts metru tālāk, simtu pa kreisi! Gandrīz, gandrīz... Piecdesmit pa labi!..”

„Drosmiņ, ko tu muldī!” atskanēja uztraukta balss.

Pa visu elles uguni, ko vārija tanki, pie Drosmiņa bija atrāpojis istais novērotājs. Viņš izrāva telefona stobriņu Drosmiņam no rokām, pameta skatu kartē un sauca:

„Kvadrāts CD 43...”

Bet no baterijas nāca atbilde:

„Ko nu sāk kvadrātroties, laid tikai tālāk pēc acumēra!”

Un Drosmiņš savukārt kliedza klausulē:

„Simts piecdesmit metru tālāk, simts pa kreisi!..” Un pēc britiņa: „Trīs aizbēga, tos vairs neredz ne kvadrātā, ne aplī... Metiet mieru un atvelciet elpu, man arī jānoslauka sviedri!..”

Tanku uzbrukums bija atsists pašā sākumā. Kājnieki nenāca. Artilerijas novērotājs sarka un bālēja, runādams ar bateriju. Un tad viņš teica Drosmiņam:

„Nu gan tu man ievāriji ziepes! Virsseržants teica, ka mani nodotot karatiesai... Mums abiem tūlī jāiet pie baterijas šefai!”

„Ja teikts, ka jāiet, tad nevar jāt, — iesim! Un kas uz karatiesu attiecas, tad tai labāk stāties priekšā brokastis paēdušam, nekā tukšā dūšā...”

„Tu mani pierunāji iet brokastīs!”

„Vai tad bija slikti? To tu nesaki, — mums pirmās šķiras pavārs!”

Novērotājs gāja un pūta. Drosmiņš viņu mierināja:

„Ja arī karatiesas mūs nodotu uz mūžu spaidu darbos Ploča purvā, tomēr deviņi tanki ir sašauti, un atlikušos trīs mēs sašausim starpbrīdī, kamēr tiesneši meklēs paragrafus!..”

Kārlis Krūmājs.

Apmākusies diena

pienāk dažkārt gluži negaidot, pat saulainā laikā. Ir labi, ja mākoņi atkal drīz izkliet, bet gadās arī tā, ka tumsa sabiezē arvien vairāk, kļūdama par dziļu un neauredzamu nakti, kurā viegli pazaudēt ceļu...

Sādu likteņa spēli ar cilvēkiem, kuru parasto dzīves ritēšanu pēkšņi kā kāda neredzama roka sasaista tumšiem pavedieniem, Bavārijas filmsabiedrība uzņēmusi filmā „Tumšā diena”. Šīs filmas sižeta autors nav gan devis nekā jauna, tomēr diezgan oriģināls ir filmas veidojums uz ekrāna. Kā tas jau dažkārt filmās redzēts, arī te cīnās par sirdīm un sirdsapziņu. Šai cīņai te paralēli noris arī vēl cita veida cīņas. Bet pats filmas smaguma centrs ir kāda sieviete, kam, liekas, pats liktenis piešķīris pārāk spēcīgu pārdzīvojumu devu. Bet šī sieviete — Džordžija, ko tēlo Marta Harele, ar savu stipro raksturu izlīdzina sarežģījumus. Blakus spēcīgiem raksturiem te režisors veikli ievijis situācijas, kas vispārējo filmas drāmatisko risinājumu vērs dabisku un ticamu.

Džordžijas jaunības mīlestības tēls ir kaislīgais jūsmotājs Volfs Burkarts (tēlo Evalds Balcers). Bet Volfam jāpazūd no Džordžijas dzīves. To, ka Volfs Burkarts jaunprātīgi apvainots un pie tam piespiests tik ātri aizbraucis, tā uzzina stipri vēlāk, kad apprecējusi pilsētiņas advokātu Mārtiņu Pauliju. Viņa iecienījusi savu vīra atturīgo, uzticīgo raksturu. Kad pēkšņi atgriežas Volfs, gandrīz izvēršas draudīgs konflikts. Debesis tomēr beidzot kļūst atkal skaidras...

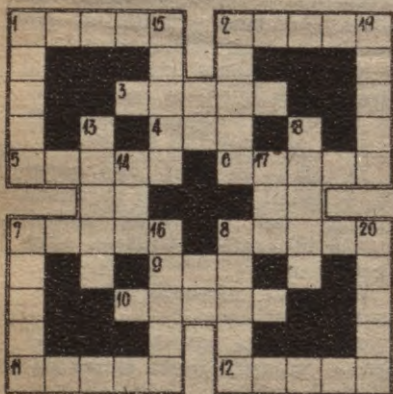
Labu drāmatisko veidojumu savā lomā sniedz Marta Harele. Šī ekrāna māksliniece rīdiniem mazāk pazīstama, tomēr patīkami skatīties viņas tēlojumā. Marta Harele ilgāku laiku darbojusies tikai uz teātru skatuve. Kad viņa nokļuva Berlīnes teātrī, tā saistīja filmrežisoru uzmanību.

Villijs Birģelis — kā vienmēr — pārliecina visās situācijās. Mārtiņš Paulijs, šķiet, atkal īsta Birģeļa loma. — Aiz ārējā vēsuma, noteiktības un lietišķīguma slēpjas straujas, apvaldītas izjūtas un viegla melancholija, ar prātu iegrozīts temperaments. Aiz aturīgā rakstura vienmēr jūtam cilvēcīgu siltumu. V. Birģeļa ironija ir laipna. Filmā tas vienmēr elegants.

Evalds Balcers uz teātra skatuves tēlo Faustu, Otello, karali Liru. Kaut kas no šo mākslinieka atveidoto tēlu maģiskās varas izstrāvo arī viņa spēlē; tā spēcīgajam tēlojumam, liekas, piejaukti daži pilieni daimonisma. E. Balcers tikpat teicami kā nopietnas lomas tēlo arī jautrās. Ilgāks laiks pagāja, kamēr režisori viņa spējas tā īsteni atklāja. Lomai „Tumšā diena” Evalds Balcers sevišķi gatavojies un koncentrējies. Kā tas izsakās — šī loma vilina viņu pašu — un tādēļ Balcers to tik aizrāvīgi arī tēlo. Varbūt tieši tādēļ šai lomā viņa daimonisms dažā vietā liekas mazliet par stipru, tas drīzāk var biedēt, nekā aizraut skatītāju līdzī kāda jūsmīga mīletāja tēlojumam. Bet šādus tēlus atceras ilgāk par parastajiem. Evalds Balcers labprāt filmējies Minchenē, jo viņš pārliecināts, ka šīs pilsētas atmosfera tam ir vislabvēlīgāka.

Maria Harele.

Villijs Birģelis.

PADOMĀSĪM — PAGUDROSĪM

Vizītkartes mīkla.

Uzdevis Valdis Dreilīpošs.

Eriks Nakts

Kas ir šis kungs?

Vai jūs pazīstat latviešu valodu?

Ja tā, tad jūs arī zināsit, ko nozīmē šādi pilsoņa tiesības ieguvuši vārdi:

1. irbs, 2. adieņi, 3. agriena, 4. aizkārtis, 5. aizkritnis, 6. aizlaidis, 7. aizlejš, 8. aparas, 9. aplamis, 10. apnīka (lietvārds), 11. aprads, 12. aprāvības, 13. apveids, 14. apziednis, 15. asgalis, 16. atbaras, 17. atkāpe, 18. atpēdas, 19. augstenes, 20. augulis.

Tāpat jūs droši vien zināt, kāda starpība ir starp vārdiem:

1. „agrīgs” un „agrīns”, 2. „ailla” un „aile”, 3. „aizkart” un „aizkārt”, 4. „ars” un „ārs”, 5. „atjūgt” un „atjūkt”, 6. „atlaida” un „atlaide” un „atlaidas”, 7. „atšķirtība” un „atšķirība”, 8. „akls” un „aklis”, 9. „aizmāršīgs” un „aizmirsīgs”, 10. kādas un cik nozīmes ir vārdiem „alga” un „aust”.

Visi šie vārdi ņemti no vārdnīcas. Bet kādas?

Pārvērtību mīkla.

Par lopiem esmu valdinieks, Kaut augstiem kungiem — tikai nieks!

Ja divus burtus man priekšā liktu, Par klejotāju tad es tiktu. Ja vēl man divus burtus dod, Tad Amerikā mani rod. Tad esmu ezers pazīstams, Kā mani sauc — tas uzminams.

Cienību tēvu darbam.

Uzdevis J. Siņijs Astašovā.

Kramiņa tēvatēvs bija izracis aku, kam katrā stūrī iestādījis pa liepai (skat. zīm.). Saimniecībai pieaugot, aka nespēja tās vajadzības apmierināt un Kramiņam vajadzēja to paplašināt divreiz lielāku. Negribēdams tēvatēva stādītos kokus iznīcināt, viņš ilgi domāja, kā to izdarīt.

Varbūt jūs varat viņam palīdzēt?

Mīklu atrisinājumi

(Skat. 16. Laikmeta n-ru.)

25. krustvārdu mīkla.

Līmeniski: 1. Māris, 2. ābeles, 3. slava, 4. Leika, 5. upes, 6. plūdi, 7. store, 8. tulpe, 9. ēna, 10. ars, 11. stāds, 12. aknas, 13. anods, 14. Ilga, 15. etīde, 16. ēteris, 17. Subate, 18. maika.

Svērteniski: 1. medus, 10. akacis, 8. trans, 4. ledus, 19. ives, 12. adata, 7. spoks, 3. skate, 15. ēra, 2. ala, 11. Sārts, 6. prāts, 20. ēvele, 14. idra, 9. Edole, 21. ūdens, 22. skaida, 23. Valka.

Vizītkartes mīkla.

Ilustrators.

Labs acumērs.

Taupiņa sieva tūlīt pēc pirmās pārbaudes nosvēra krājkasi. Bez tam viņa bija uzzinājusi, cik sver viens piecdesmit fenīņu gabals. Katru reizi jau pirms pārbaudes viņa, krājkasi nosvērot, pārliecinājās, par cik palielinājies tās svars, un izrēķināja, cik piecdesmit fenīņu gabali varētu būt klāt pienākuši.

26. krustvārdu mīkla.
Uzdevis Fn. T. Bredovskis Kōnigsbergā.

Līmeniski: 1. zāvēta barība, 2. vīra, 3. aviācijas celmlauzis, 4. mēra vienība, 5. organi, 6. piena produkts, 7. bizes, 8. sievietes vārds, 9. parasti zila svītra kartē, 10. draudīgas vietas, 11. zobī, 12. senie latvieši.

Svērteniski: 1. ne vienmēr patīkams radījums, 7. citam ierocis, citam lepnums, 13. dzīvības sula, 14. alga, 15. aizjūga piederums, 16. ierices šķidrumu pārvietošanai, 2. līgava un līgavainis, 8. apstrādāti stikli, 17. sievietes vārds, 18. apstrādāts koks, 19. skati, 20. dienvidu tauta.

DER ZINĀT

NEPATIESĀS PATIESĪBAS

Bērniem patīk pasacīnas. Un tās pasacīnas, ko viņi jau zina, ir vismīļākās. Tās viņi var klausīties desmitām reizēm no vietas bez apnikuma. Tikai nedomājiet kaut ko izlaist jeb grozīt pasakas saturā! Šai ziņā bērni ir ļoti konservatīvi.

Pieauguši cilvēki mīl „faktus“. Un sevišķi senatzītas patiesības. Nedod Dievs tās apšaubīt. Tās ir neaizkaramas un galvenais — pierastas. Šai ziņā pieaugušie nav mazāk konservatīvi par bērniem.

Modernajai zinātnei piemīt kāda nelāga īpašība — tā grib izdibināt pat senatzītas patiesības. Dažkārt nu gadās, ka šīs patiesības zinātnes gaismā izrādās pavisam nepatiesas.

Kurš no eiropiešiem pirmais atklāja Ameriku? — Protams — Kolumbs. Tas ir tā pierasts un iesēdies smadzenēs, ka mēs vispār jūtamies pārsteigti, ja kāds to nezina. Bet nu jau no laiku vēsture zina vēstīt, ka jau vairākus gadsimtus pirms Kolumba Ameriku atklājuši lielle jūras braucēji — vikingsi. Ap tūkstošo gadu pēc Kristus vikinga Leifa Eiriksona kuģis, dodoties uz Grenlandi, vētras aizdzīts tālu uz rietumiem, piestāja pie Ziemeļamerikas krastiem. Dažus gadus pēc tam uz turieni devušies trīs kuģi ar izceļotājiem, kas nodibinājuši pirmo eiropiešu koloniju Amerikas cietzemē. Kolonija pastāvējusi 3 gadus, pēc tam, apstākļu spiesti, ceļotāji atgriezušies atpakaļ. Taču vikingu ceļojumi uz Ameriku pilnīgi izbeidzās tikai 14. gadsimtā. Kolumbs tāpat ir „atklājis“ jau senatklātu zemi.

Kurš ir izgudrojis šaujamo pulveri? „Senatzīta patiesība“ to piedēvē franciskāņu mūkam Bertoldam Svarcam 1313. g., bet nesaudzīgā zinātne saka, ka šaujmais pulveris bijis pazīstams jau sea pirms tam Indijā un Ķīnā. Eiropā pulveri kā cīņas līdzekli raķešāviņu veidā pirmoreiz lietoja tatāri 1241. gadā kaujā pie Vālstates. Melnā pulvera sastāvu tai laikā pazina arī bizantieši. Vismaz bizantieši Markus Grieķis to piemin savā grāmatā, kas latīņu tuikojuma norakstos bija izplatīta Viduslaiku Eiropā. Bertoldam Svarcam, ja viņš vispār jebkad ir dzīvojis, nemaz nevajadzēja pulveri „izgudrot“.

Kas izgudrojis tālskati? — Parasti atbild, ka slavens astronoms Galileo Galilejs. Istenībā tālskati izgudroja 1600. gadā Midelburgas brīļu meistars Čakarījs Jansens Holandē. Galileja nopelni ir tas, ka tas pirmais izlietoja tālskati astronomiskiem pētījumiem.

Par pirmās tvaika mašīnas izgudrotāju uzskata Džemsu Vatu. Istenībā tvaika mašīnas ideja bija pazīstama jau pirms Vata. Tā 1680. g. Deniss Pāpīns izgudroja īpašu vārtamu aparātu, kas darbojās ar tvaiku, un kādā rakstā tas apraksta tvaika ūdens sūkni. Vēlāk šādus sūknus konstruēja kapt. Saverijs un Nūkomens. Džems Vats ir tikai Nūkomena mašīnas papildinātājs un tālāk izveidotājs.

Pirmā tvaikoņa vārdu saista ar amerikāni Robertu Pultonu. Tas nav pareizi. Pultons tikai turpināja savu mirušā paziņas Ramzeja uzsāktu darbu. Bet jau pirms Ramzeja 1736. g. Džonatans Huls bija izpelnis tvaikoņa izgudrotāja patentu. Istenībā tomēr tvaikoņa pirmdeja pieder Denisam Pāpīnam.

Par lokomotīves izgudrotāju parasti uzskata Džordžu Stivenonu, lai gan pie tās izgudrošanas ir strādājuši daudzi mehāniķi pirms Stivenona. Tā 1802. gadā Ričards Triveitiks izpelnis patentu paša konstruētai lokomotīvei. Kopš 1812. gada Blenkīnsūpa konstruētā lokomotīvē jau pāryadāja ogles. Stivenona pirmā lokomotīve parādījās divus gadus vēlāk.

Pirmo telegrāfu izgudroja nevis amerikānis Morze, bet gan Mūnchenes profesors Steinhēils 1837. g., pamatojoties uz Gausa un Vēbera pētījumiem. Tāpat pirmā tālruna izgudrotāja gods pienākas nevis amerikānim Grēham Bellam, bet vācietim Filipam Reisam, kas savu telefona aparātu konstruēja jau 15 gadus pirms Bella. Pirmā pildāmpalva patentēta jau 1809. gadā. Pirmie bārdskujamie aparāti nav vis Zīlela izgudrojums, bet ir pazīstami kopš 1772. gada. Jau 1671. gadā pazina skalvoni, un pirmo sērkociņa atradēja godu apstrīd savā starpā vācietis Kammerers, francižis Derepa un angļis Vokers.

Bert's galdus katru dienu uzņems katru dienu

Moto: Mazgādams savu paziņu „yeļu“ neiedomājies, ka tu cīnies par tīrību!

Tomēr neder!

„Nu, kā jums patīk vannas sāls, ko jūs pagājušā nedēļā nopirkāt?“

„Tā — nekas. Garša būtu ciešama, bet istu vannu tomēr tā nevar aizstāt.“

Pilnīgi droši!

„Lūdzu, lūdzu! Nāciet vien iekšā!“

„Labāk jau ne, — man netīras kājas! Piebrādāšu istabu!“

„Tas nekas, neaujiet tikai nost!“

Nu tad jau gan nevar zināt.

„Tēt! Es pirti sastrīdējos ar vienu bērnu!“ ziņo tēvam mazais Pēterītis.

„Ar zēnu vai meiteni?“

„Nezinu. Viņš bija pilnīgi kails!“

Tas par trakul!

„Viesmīl! Uz šķīvja taču ir jūsu pirktu nospiedumi!“

„Man nav ko baidīties. Mana sirds apziņa ir tīra!“

Dibināts jautājums.

Spodrības nedēļā Traipiņi nolēmuši atsvabināties no blaktīm. Tādēļ viņi apmetušies pie pazīnām, jo dzīvokli pašreiz izgāzē. Lai paziņas pārāk neapgrūtinātu, Traipiņi pusdienu ēdamveikalā.

„Māmiņ! Vai tiem visiem mājā ir blaktis, kas šeit pusdienu?“ jautā mazā Traipiņa atvasīte, ieraudzīdama ēdienveikalu pilnu cilvēkiem.

Nevar būt!

„Viesmīl! Šis dakšīņas taču ir netīras!“

„Nevar būt! Nupat ar tām ēda ļoti solids kungs!“

Nevar jau bojāt raksturu.

„Vadzi, Bill! Iesim uz pirti!“

„Nenāk ne prātā! Pirti liet tikai slinki, kas nevižo kasīties!“

KĀRTĪGS VIESIS.

„Hm... varbūt arī, ka spodrības nedēļā tā pieklājas, bet kādēļ te nolikta vēl slota, grābeklis un dakšas?“

Jā, bet ko tad?

Taupiņš ir taupīgs, bet viņa sieva vēl taupīgāka. Lai nebūtu jāterē ziepes divieļu mazgāšanai, viņa ieteic rokas pēc mazgāšanas izbāzt pa logu un saulē nožāvēt.

„Bet, sieviņ! Ar rokām tā lieta varētu iet, bet ko darīt pēc sēdvannas?“

Viesnīcas lepnums.

„Kā kungs pavēlēs vannu sagatavot — pēc Celsija jeb Reomīra? Mums ir abējādas!“

Tad jau gan!

„Vai jūsu kalpotāja ir uzticama?“

„Pilnīgi! Tīrot dzīvokli, viņa pat mazāko puteklīti nepāņems līdz!“

Tā cita lieta!

„Pirms nācāt pie ārsta, varējāt gan savu bērnu nomazgāt tīrāk!“

„Bet, doktora kungs! Nupat vakar vēl mazgāju!“

Ārsts paņēma vati, iemērc benzīnā un pārvelk zēna sejai.

„Nu, redziet!“ viņš rāda netīro vati zēna mātei.

„Nu ja, doktora kungs! Jūs jau tirāt ķīmiski!“

PĀRCENTUSIES.

„Bet, Grieta, ko tad tu?“

„Jūs tak, kundzīt, pati teicāt, ka spodrības nedēļā jāiztīra māja no apakšas līdz augšai...“

Pilnīgi neder!

Jefiņš ar Knariņu skatlogā redz klikatīņas.

„Nu, ko tu saki par šo modeli?“ jautā Knariņš.

„Neko teikt, bet valkāšanai jau gan tās neder. Tad taču katru nedēļu būtu jāmazgā kājas!“

MĀTES RŪPES.

„Bet, Krastiņa kungs! Visi pelni uz paklāja!“

Nevar pārcenties!

„Nu, bērni, rītā jūs ārsts pārbaudīs, tādēļ nomazgājiet rokas labi tīras!“

„Kreisās vai labās, skolotāja kungs?“

BŪS VĒLTĪGI!

„Netērējiet velti dārgās ziepes, kaimiņieni! Tas noteikti nav jūsu Fricis!“

SVETDIEN, 23. APRĪLĪ.

5.00 Dievkalpojums (no pareiztic. kat.). 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Hamburgas ostas konc. 7.00 Ziņas vācu val. 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Mūzika. 9.00 „Spārni“, M. Šlesera raid. bērniem. 9.30 Jautra mūzika (sk. pl.). 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Studentu kora „Dziesmuvara“ koncerts. 11.30 Nedēļas politiskais priekšlas. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — vācu tautas konc. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas. 14.30 Raidījums lauksaimniekiem. 15.00 „Sirds un saule“ — latv. mūzika un liter. Atsk. A. Pulciņa-Karpa, A. Vanags, I. Leimānes dzejas lasis L. Bērziņa. 16.00 Ko kaņavīri vēlas (pārraid.). 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko kaņavīri vēlas (turp.). 18.00 Vācu meistarū nemirstīgā mūzika (pārraid.). 19.00 Nedēļas atbalss. 19.15 Latviešu kaņavīru stunda. 20.00 Ziņas vācu val. 20.15 Vakara koncerts. Atsk. A. Bērziņš (vijole), rad. orķ. Br. Skultes vad. 22.00 Ziņas vācu val., pēc tam — nāc. dienas programma un sporta ziņas. 22.20—24.00 Deju mūzika.

PIRMDIEN, 24. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 E. Grīga darbi. Atsk. I. Muntere (dziesmas), K. Munters (čells). 15.30 Mūzika sk. pl. 16.00 Mūzika. Atsk. rad. deju kap. A. Korneliusa vad. un sk. pl. 17.15 Solistu koncerts. Pied. E. Druva un F. Merkels (dziesmas), L. Hofenreichs (Hoffenreich) (klav.). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņavīru stunda. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšl. 20.15—21.00 Rīga: Kas katram tīk (pārraid.). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga, Liepāja: „Dzeguzēns“, E. Zālītes raidāmluga. 22.30 Kamermūzika. Atsk. Roberts Asions (čells), J. Millers (klav.). Joh. Seb. Bacha un Freskobaldi darbi. 23.15 Deju mūzika.

OTRDIEN, 25. APRĪLĪ.

8.00 Latviešu tautasdziesmas un dejas. 12.00 Kaņavīru vēstulnieks. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Atsk. A. Ziemeļis (dziesmas), H. Vikas stāstu „Lielā vienaldzība“ lasis M. Zilava. 16.00 Mūzika. Pied. F. Viksne, radiofona deju kap. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. Atsk. AS mandolinu orķ. K. Viksnas vad., sk. pl. un humors latv. val. 18.00—20.00 XXVII. Gildes koncerts. Pied. M. Ivanovs un radiof. orķ. Br. Skultes vad. 1) Skrabins, Simfonijs Nr. 2; 2) C. San-Sanss, Koncerts violončellam un orķ.; 3) K. Aterbergs, Balāde. 20.15 Latviešu kaņavīru stunda. 21.15—23.00 Deju mūzika. 23.15 Naktsmūzika.

TRESDIEN, 26. APRĪLĪ.

11.30 Darba pārtraukuma koncerts. Pied. P. Brīvkalne, vīru dubultkvart. „Tēviņa“, K. Lepmaņa kapella un A. Vanags (dziesmas). 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. 16.00 Pūtēju orķ. koncerts. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. Pied. L. Rameika (dziesmas), rad. deju kap. 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.45 Latviešu politiskās organizācijas „Lidumnieks“ priekšl. 20.15 Vācu mūzikas un liter. pērles. Atsk. H. Cimmermane, A. Priednieks-Kavara, A. Ciemiņš (čells), H. Preuskers (dekl.). 21.15 „Kad viss atkal atdzīvojas...“ Atsk. rad. koris T. Kalniņa vad., orķ. Fr. Didericha vad. 22.20—24.00 Deju mūzika.

CETURTDIEN, 27. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Latviešu mūzika un liter. Pied. F. Viksne, J. Medeņa balādes lasis A. Filipsons. 16.00 Dienas darbs ir veikts. Pied. V. Briede, M. Vētra, Art. Madrevičs (vijole), mazais rad. koris T. Kalniņa vad. 17.15 Mūzika (no Tallinas). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņavīru stunda. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais preses un rad. apskats. 20.15—21.00 Rīga: Mūzikālas čalas (sk. pl.). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga, Liepāja: „Pasaka par zvejnieku un viņa sievu“, E. Reinachera raidāml. 21.15 Ar jautru prātu... 22.20 Kamermūzika. A. Dvoržaka klavierkvintets. 23.15 Deju mūzika.

PIEKTDIEN, 28. APRĪLĪ.

8.00 Latviešu mūzika. Atsk. vīru dubultkvartets „Tēviņa“, sk. pl. 12.00 Kaņavīru vēstulnieks. 14.30 „Ciemā pie pērju vistās“, Dz. Zemzāres raidāml. bērniem. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika. Dvoržaka un Kodalija darbi (sk. pl.). 17.15 Mūzika. Atsk. G. Šafena (dziesmas), rad. deju kap. 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšl. Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņavīru stunda. 19.45 Politiskais priekšlas. 20.15 Latviešu komponisti. Ādolfs Ābele. Pied. F. Viksne, Ed. Vinerts (vijole), rad. koris kormeistara T. Kalniņa vad., rad. orķ. prof. J. Medeņa vad. 21.15—23.00 Jautri un viegli. Atsk. Marija Žeimīte (dziesmas), kāda aviācijas pulka salona septets V. Fr. Kaizera vad., rad. deju kap. A. Korneliusa vad. un sk. pl. 23.15 Deju mūzika.

SESTDIEN, 29. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 „Spodrais pavasaris“, T. Kalves raidāmluga. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika (pārraid.). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņavīru stunda. 19.45 Politiskais preses un rad. apskats (pārraid.). 20.15—22.00 Mēs mūzicējam. 22.20—24.00 Deju mūzika.

DARBDIENĀS KĀ PARASTS.

ANEKDOTI

Skaistais liķis.

Ievērojamākā lieta Maskavā ir Ļeņina mūmija, ko rāda arī ārzemju tūristiem. Par to stāsta brīnumu lietas. 1941. g. to aizveda uz Kuibiševu, pēc tam atveda atpakaļ. Runāja, ka mūmija sabojājusies un sadedzināta, un ka tās vietā tagad mauzolejā rāda labi pagatavotu lelli. Tas būtu sīkums; patiesība ir daudz brīnīgāka. To pastāsta Maskavas „Izvestija“ rakstā „Padomju zinātnes izcilie sasniegumi“. Tur starp citu teikts: „V. I. Ļeņina ķermeni saglabāšanas zinātniskā komisija, kuņas ekspertu starpā ir mūsu zemes izcilākie zinātnieki, vairākkārt pārbaudījuši Vladimira Iljiča ķermeni stāvoklī... Laba ādas krāsa, miesas audu izturība un elasticitāte, locekļu lokanums, muskuļu sprāgums un apbrīnojami saglabājusies sejas vaibsti, — tāds ir kopsecinājums...“ Šim secinājumam pievienojies arī Amerikas sūtnis Harimens, kas mūmiju nesen apskatījis. Un tālāk „Izvestija“ vēl paziņo, ka „mauzoleja zinātniskais kolektīvs turpinājis darbu arī kara laikā. Rezultātā sasniegta virkne jaunu ķermeņa stāvokļa uzlabojumu, par ko atzīmēts attiecīgā aktā“.

No šī apraksta spriežams, ka pašlaik Ļeņina liķis ir labākā stāvoklī, nekā bija dzīvais Ļeņins, jo toreiz viņam, sifilisa sagrauztam, nebija ne labās ādas krāsas, ne miesas audu elasticitātes, ne locekļu lokanuma, ne muskuļu sprāguma... Un ja zinātnieku komisija turpinās savu darbu, tad kādā jaukā dienā Ļeņina liķis celsies augšā un paprasīs norēķinus par Staļina „pretkomunistisko“ darbību. Vai lielmaršals to pieļaus? Drīzāk domājams, ka viņš liks iebalzamēt arī savus pārāk centīgus liķa zinātniekus.

Labas ziņas.

„Mister Knaker, vai dzirdējāt: Ruzveltam esot labas ziņas amerikāņu tautai!“

„Vai velna, vai tad viņš beidzot nolēmis neuzstādīt savu kandidātūru prezidenta vēlēšanās?“

PAR PURNA TIESU

RĪGAS DRĀMATISKAJĀ TEĀTRĪ.

Anšlavs Eglītis, dzīvodams jau ilgus gadus hipodroma tuvumā, guvis ierosmi uzrakstīt komēdiju par kādu nelabojamu totalitāra spēlmani. Lugas nosaukums zīmīgi izteic galvenā varoņa neveiksmes, jo viņa izvēlētais laimes zirgs allaž zaudē — par purna tiesu. Bet katra paspēle vēl vairāk kāpina varoņa spēles dedzību un fantastiskās nākotnes idejas. Šinī komēdijā autors ievērojami progresējis drāmatiskās tehnikas prasmē. Viņa dialogi ir kļuvuši spriegāki un situācijas mērķtiecīgākas nekā pirmajā lugā. Tāpat Anšlavs Eglītis jaunajā komēdijā izveidojis daudzus pirmreizīgus tēlus, kas rada autora īpatnāji stilā izpaustu mūsdienu pilsēnieciskās sabiedrības atmosfāiru.

No kreisās: Brempeļs — Ž. Katlāps, Robčiks — O. Uršteins, Mare — Damroze, Ildze — Z. Skujiņa un Andrejs — R. Mucenieks.

ILUSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS“. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets“ redakcija un apgāds Rīgā, fon der Golca gatvē (Aspazijas bulv.) 6. Redakcijas tālrunis no plkst. 8.00 līdz 16.00 — 32653, izdevēja — 22588, atbildīgā redaktora — 34654, redaktora — 34692, ilustrātoru — 34696, vietējās nodaļas — 32653, apgāda — 22614. Numurs maksā 30 pf. Nākošais numurs iznāks 28. aprīlī.